Ára: 130 FORINT

65. évf. 24. szám 2011. január 1. Tévét 25. 5771.

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Ötven éve halt meg a pesti kántorfejedelem (3. oldal)

Rabbi az esti mise után (5. oldal)

Száz éve született Karády Katalin (8. oldal)

A zsarnoknak sem könnyű, hát még a szolgának

(Bo)

Bo el páro! Ki áni hichbádti et léb vöet lév ávádáv lömáán siti ototáj éle bökirbo – menj be a fáraóhoz, mert megkeményítettem az ő szívét és szolgái szívét, hogy csodajeleimet felmutathassam nekik.

Ezeket a szavakat mondja Isten Mózesnek hetiszakaszunk **(január 8.)** elején, nyomban mellékelve a furcsának is tekinthető megokolást.

Miféle eljárás ez? – kérdezheti a halandó. Megkeményíteni a fáraó szívét, majd számon kérni rajta a visszautasító magatartást, amennyiben vonakodott szabadon bocsátani a rabságban tartott népet, Jákobnak, azaz Izraelnek utódait.

Hagyományos Szentírás-magyarázatunk nem egyszer nézett szembe azzal a súlyos etikai kérdéssel, amely elé a szöveg állít bennünket a szabad akarat és a tetteinkért viselt felelősség ilyetén látszólagos ellentmondása miatt.

Olvastam valahol egy magyarázatot, amely szerint helytelen a szóban forgó részt úgy fordítanunk: „megkeményítette". Helyesen így kell értelmeznünk: „hagyta megkeményedni a fáraó szívét". A héber igealak egyébként megengedi ezt az értelmezést, s így már nem kell sajnálnunk a zsarnokot, aki eleve elrendelt isteni akarat szerint cselekedett volna oly makacsul, mint ahogy tette.

Szabadon idézve egy talmudi formulát: **seroce hháádám léléch molichin oto...** – amerre az ember veszi cselekedetei útját, abba az irányba lesz bocsátva...

Esetünkben (szidra) a fáraó nem volt érdemes arra a kegyelemre, hogy Isten a fáraót segítse jobb belátásra térni, engedékenységre az isteni elvárással szemben.

Igen ám, de a fáraó és népe sorozatos megbüntetése (10 csapás) egyben a rabszolgák büntetése is volt, hiszen a zsarnok szívének megkeményítése egyúttal a rabszolgák sorsának megkeményedését is jelentette. A szabadulás lehetősége kitolódik. Azaz, az ő szempontjukból nézve a cselekményeket, a történet mérlegelése egy másik megszívlelendő tanulsággal is szolgál. Nevezetesen azzal, hogy az isteni csodatételek bekövetkeztének szükségszerű árát szenvedéseik meghosszabbodásával nekik maguknak is meg kell fizetniük.

Pedig nem érdemelték meg, mert nem asszimilálódtak. Nyugodtan önmagukra is hivatkozhattak volna a megváltást illetően, de ők gyermekeiket emelték a magasba (midrás), mint a legártatlanabbakat, mármint hogy őmiattuk jöjjön a megszabadulás.

Az jött is. Bővebben a hetiszakaszban.

Ráv

MEGHÍVÓ

A Budapesti Zsidó Hitközség és az Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség

a budapesti gettó felszabadításának 66. évfordulója alkalmából megemlékezést tart
2011. január 18-án (kedd) 10.00 órakor
a Herzl téren
(a Dohány-zsinagóga mellett)

Beszédet mond: **ISRAEL MÉIR LAU,** Izrael állam volt országos főrabbija, Tel-Aviv vezető főrabbija, a jeruzsálemi Jad Vasem Intézet elnöke

Énekel: **Tóth Emil** főkántor

Közreműködik:
a Goldmark Kórus és a Dohány utcai kórus egyesített férfikara

Vezényel:
Somló Andor

A kegyeletes megemlékezésre tisztelettel meghívjuk.

Streit Sándor
Budapesti Zsidó Hitközség
elnök

Zoltai Gusztáv
Budapesti Zsidó Hitközség
ügyvezető igazgató

Herczog László
Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség
elnök

Felhívjuk a férfiak figyelmét, hogy a megemlékezésen fejfedő viselése kötelező.

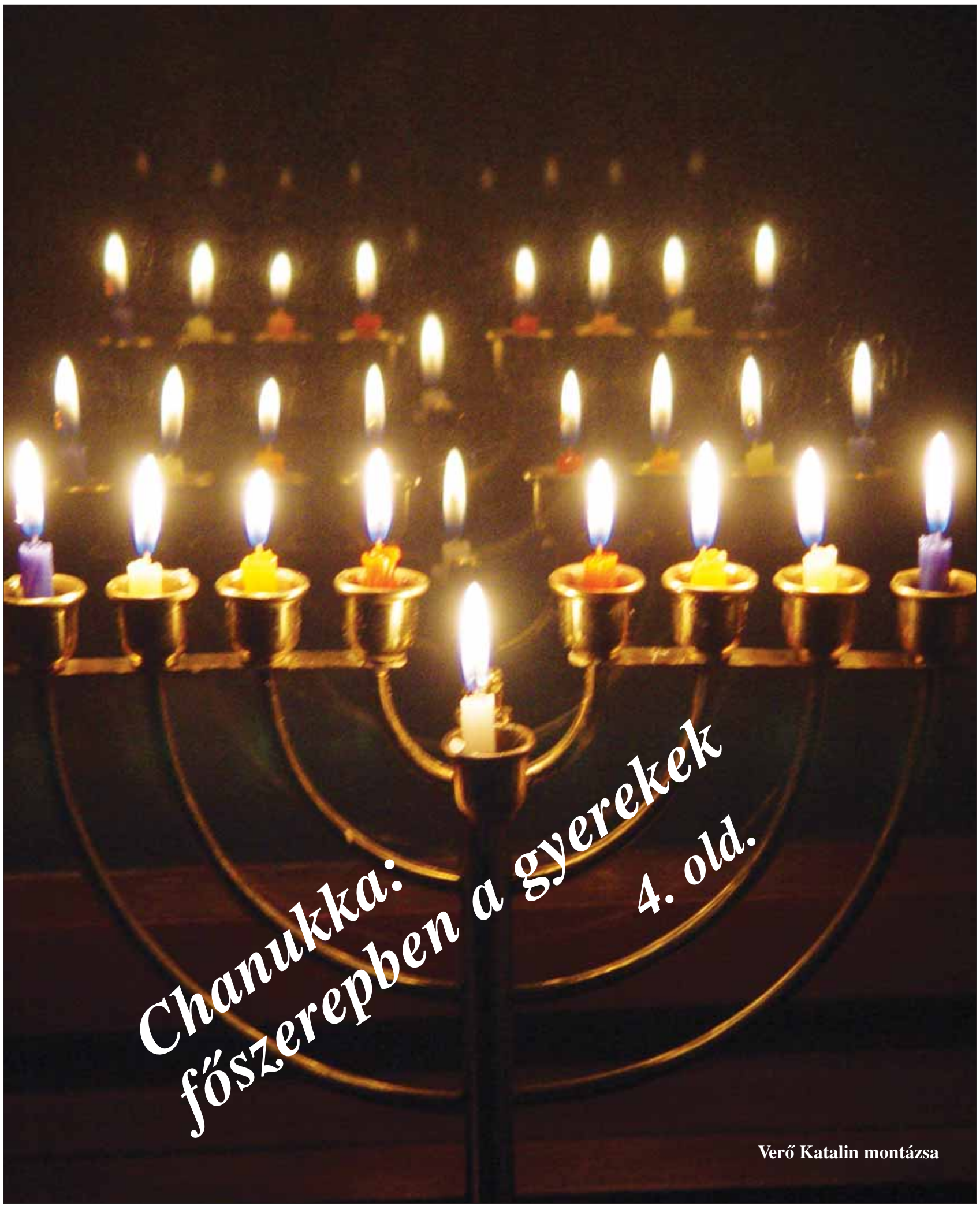

Verő Katalin montázsa

9 770133 135009 10024

„MÉG VÁRNI KELL AZ ÍGÉRT ÁLLAMI PÉNZEKRE”

Minden kérdésben határozott a BZSH év végi soros közgyűlése

Sikeres volt a BZSH közgyűlése, amelyet december 16-án tartottak a Mazsihisz székházának Díszterében. A küldöttek az elnökség, Streit Sándor elnök, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, Feldmájer Péter Mazsihisz-elnök, László Miklós vezető elöljáró és Pintér Istvánné, a BZSH főkönyvelője jelenlétében megszavazták a napirendi pontokat.

Az egybegyűlteket *Streit Sándor* köszöntötte, megállapítva, hogy a közgyűlés a 42 küldött jelenlétének köszönhetően határozatképes. Nyitóimájában *Radnóti Zoltán* rabbi kérte az Örökkévalót, segítse a közgyűlést a mai modern neológ zsidóság számára fontos döntések meghozatalában.

Az első napirendi pont a Hitközség 2010 első negyedévi gazdálkodásának ismertetése volt. Előzetesen Streit Sándor közvetítette *Heisler András* volt Mazsihisz-elnök írásban megtett észrevételeit. Ezek közül kiemelte azt, amely arra figyelmeztetett, hogy a közgyűlés még nem fogadta el a 2009. évi zárszámadást. Streit hangsúlyozta: ennek oka a korábbi közgyűlés elégtelen létszám miatti határozatképtelensége volt, így a feladatot most pótolni kell. Ez meg is történt, miután *Zoltai Gusztáv* ügyvezető igazgató rámutatott: a BZSH elöljárósága és számvizsgáló bizottsága a zárszámadást megvizsgálta, és azt rendben találta.

A BZSH idei első háromnegyed évi gazdálkodásáról szólva Zoltai Gusztáv számolt be az állami költségvetésből származó járadékról, a szociális és oktatási célokra szánt normatíváról, a templomkörzeteknek juttatott összegről. A teljes évi számvetéshez ma még várhatók az állam részéről az egyházi támogatásból, az adománybevételekből, az ingatlaneladásból és az idegenforgalomból származó pénzek – tette hozzá. Utalt rá, hogy a gazdasági válság miatt előre nem látható megtakarítási intézkedésekre is szükség volt.

A második napirendi pont a 2011. évi költségvetés előterjesztése volt. Az ügyvezető igazgató beszámolója szerint a BZSH továbbra is gondot fordít a hitélet ápolására, szociális és oktatási célokra, a rászorulóknak juttatott hideg csomagokra és meleg ételre, a Hegedűs Gyula utcai Nyugdíjas Klub támogatására, a 407 diákot tanító Scheiber Sándor iskolára, a 100 kisgyermeket befogadó Benjámin óvodára, a kötelező és különféle célokra szánt tartalékokra.

Függő kérdés, hogy mikor kerül az államtól a Mazsihiszhez az a járadék, amelyről a szervezetnek a korábbi kormány idejéből érvényes szerződése van. Az összeg a tervek szerint a tartalékalapba kerül majd.

Sessler György, a számvizsgáló bizottság elnöke szintén elmondta értékelését. A bizottság a Hitközség gazdálkodásának ellenőrzésekor a 2010 első háromnegyed évi zárszámadását helyesnek találta, és a 2011. évi költségvetést-tervezetet is helyben hagyta. A közgyűlés mindkettőt látható többséggel elfogadta. Szó esett még a lágymányosi templomkörzetben tervezett felújításról, amit a BZSH támogat, ha a körzet és az önkormányzat között létrejön a szükséges megállapodás.

A harmadik napirendi pont egyéb témái keretében Zoltai Gusztáv javasolta *Deutsch Róbert* főrabbi kinevezését országos főrabbivá, hozzátéve: erről előzetesen a rabbitestületnek kell döntenie.

Ezután Radnóti rabbi felvetette: fontos volna korszerűsíteni a közgyűlés összetételét. Válaszában Streit Sándor kifejtette, hogy a küszöbön álló februári tisztújítás előtt nem tartja aktuálisnak a szabályok módosítását.

Az esemény végen *Totha Péter Joél* rabbi mondta el a záróimat.

(A Mazsihisz lapzártánk után tartotta közgyűlését.)

R. V.

Martonyi János tájékoztatta az egyházak képviselőit

Az Európai Unió Tanácsának soros elnökségi tisztségét 2011. január 1-jétől Magyarország tölti be. Mivel az előttünk álló fél év sikeres teljesítése közös nemzeti érdekünk, fontos, hogy a társadalom egészét közvetlenül vagy képviselői útján megszólítsuk, párbeszédet folytassunk, ezáltal is biztosítva a magyar EU-elnökség legszélesebb körű támogatását.

Martonyi János külügyminiszter ebből az alkalomból a minisztériumban rendezett tanácskozáson tájékoztatta a történelmi egyházak képviselőit a magyar elnökség célkitűzéséről, a hazánk előtt álló feladatokról. Kiegészítő ismertető tartott *Győri Enikő,* az EU-ügyekért felelős államtitkár.

Felszólalt *Erdő Péter* bíboros, prímás, esztergomi-budapesti érsek, *Bölcskei Gusztáv* püspök, a Magyarországi Református Egyház Zsinatának lelkész elnöke, *Fabinyi Tamás,* a Magyarországi Evangélikus Egyház északi egyházkerületének püspöke, *Lazarovits Ernő,* a Mazsihisz külügyi vezetője és *Köves Slomó,* az EMIH vezető rabbija.

Az EU-elnökség sikere érdekében az egyházakkal való egyeztetésnek és konzultációnak folyamatosnak kell lennie, állapította meg végül a tanácskozás.

Az Emberi Méltóság Tanácsának ülése

Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság korábbi elnöke, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke az elmúlt év novemberében felhívást adott ki az emberi méltóság védelmében, amelyhez valamennyi parlamenti párt, valamennyi történelmi egyház, a mai napig több mint 16 ezer magánszemély és a média jelentős része is csatlakozott. A felhívás a 20. század mártírjainak, áldozatainak közös tiszteletére hívott fel.

A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság és az Emberi Méltóság Tanácsa az Emberi Méltóság Nemzeti Emléknapja alkalmából megemlékezést tartott a Hadtörténeti Múzeum Tóth Ágoston-termében.

Fogarassy Katalin, a bizottság főtitkára köszöntötte a megjelenteket. Ezt követően Lomnici Zoltán mondott megnyitóbeszédet, vázolta a tanács jelentőségét és az eddig elért eredményeket. Majd *Boross Péter,* a bizottság elnöke tartotta meg előadását.

Az emléknapon felhívás hangzott el, a 20. század mártírjainak, áldozatainak közös tiszteletére szólítva fel.

Az eseményen részt vettek túlélők, társadalmi szervezetek, az egyházak prominensei. A Mazsihiszt *Lazarovits Ernő* külügyi vezető képviselte.

Körzeti kitekintő

Pécs

Bonyhádon, a Völgységi Konferencia kezdetekor különleges eseményre került sor. *Benny Sharoni,* az izraeli követség első beosztottja emlékdíjat adott át a pécsi hitközség tagjának, *dr. Vidor Györgynek.* Az elismerést *Balu László,* a város szülöttje alapította, s most azt a segítséget kívánta elismerni vele, melyet a kitüntetett, aki személyes jó barátja, a Bonyhád zsidóságának történetéről írt könyvének megjelentetéséhez nyújtott.

* * *

Több hittestvérünk és családtagjaik közösen tekintették meg a Pécsi Nemzeti Színházban Joshua Sobol Gettó című színművét. A Vilniusban játszódó történet eddigi előadásai nagy sikert arattak a közönség körében. A művet megtekintő kiletagok meghívására néhány közreműködő, többek között *Jávori Ferenc* zeneszerző, *Haumann Péter* és *Balikó Tamás* színművészek, a hitközség székházában baráti beszélgetésen vettek részt, melyet *Stark András* vezetett.

* * *

Megjelent a hitközség Gyertyaláng című időszakos tájékoztató újságjának decemberi száma. Többek között tudósítást olvashatunk a chanukkaünnepségről, valamint a Mazsike rendezte Pécsi Kulturális Napok és a Pécsről elszármazott *László Károly* életét és műgyűjtő munkásságát bemutató rendezvényekről. A Hagyomány rovatban megemlékeznek a Baranya megyei Magyarmecske községből fiatalon elhurcolt és meggyilkolt *Ney Liliről,* akinek emlékét a község iskolájának tanulói őrzik.

Mitzki Ervin

Nagyfuvaros

December közepén egy szép zsidó hagyomány szerint a 3. életévét betöltő fiúgyermek ünnepélyes hajvágására került sor templomunkban. Nagy várakozás előzte meg az eseményt, melyről hetek óta több fórumon is értesítést kaptak hittestvéreink. A szertartás „főszereplője” *Glitzenstein Smuél* rabbi legkisebbik fia, *Janki* volt. Az ünnepség kezdetére a szép számban megjelent ismerősök, barátok és érdeklődők megtöltötték az ezen alkalomra feldíszített templomunkat. A mincha és az azt követő máriv után az ifjú ünnepelt az édesapja segítségével elfoglalta helyét a „hajvágó” székben a tóraszekrény előtt. Smulik rabbi elmondta fiának, hogy ezennel életének új szakasza kezdődik, a játékok idejének egy részét a tanulás, az alefbész és a vallási dolgok elsajátítása váltja fel. Beszéddel köszöntötte Jankit és családját *Baruch Oberlander* rabbi, *Köves Slomó* rabbi és *Streit Sándor,* a BZSH és egyben a körzet elnöke. Elérkezett az idő, amikor elkezdődött a hajvágás gyakorlati szertartása. Sorra járultak a rabbik, elnökök, elöljárók, családtagok, barátok, ismerősök ollóval a kezükben Jankihoz, aki igen türelmesen viselte azt a tényt, hogy látványosan csökken hajának hossza. *Zoltai Gusztáv,* a Mazsihisz–BZSH ügyvezető igazgatója is jelen volt az eseményen, gratulált a családnak, és ő is levágott egy tincset a már igencsak megfogyatkozott hajból. Itt volt *Feldmájer Péter,* a Mazsihisz elnöke is.

Néhány percre egy másik ünneplés váltotta fel a hajvágás folyamatát. Közösségünk egyik tóráját – melynek felújítása és javítása a hét elején készült el – helyeztük el a frigyszekrényben. A hajvágás szertartásának befejeztével a család kiduson látta vendégül a megjelenteket. Roskadásig terített asztalok várták a vendégeket, melyet *Sosana* rebbecen és hölgy ismerősei terítettek meg, mondani sem kell, remek ízléssel.

Közösségünk nevében gratulálunk a rabbi úrnak és feleségének családjukhoz, gyönyörű gyermekeikhez, és kívánjuk, hogy sok örömük legyen bennük életük során! Mázál tov!

fuvarpress

Veszprém

Immár több mint egy évtizedes hagyomány, hogy nagyobb ünnepeink előtt felkeresi hitközségünket *Schweitzer József* ny. országos főrabbi és tanítványa, *Verő Tamás* – aki már a budai Frankel-zsinagóga tekintélyes rabbijává nőtte ki magát –, hogy kis közösségünknek útmutatást adjanak, ezzel is segítve a vallási és lelki felkészülést a jeles napokra.

Ebben az évben sem volt ez másképpen, így örömmel köszönthettük Veszprémben az idős kora ellenére is aktív Schweitzer főrabbit és feleségét, valamint Verő Tamást, a „mi kis rabbinkat” is.

Elsőként Verő Tamás az aktuális hetiszakaszból József történetével foglalkozott, felhívta a figyelmet József ellentmondásos személyiségére.

Ehhez a témához kapcsolódva fejtette ki gondolatait Schweitzer professzor is, hangsúlyozva az élet fogalmának kettősségét. Mindannyiunkban együtt él a jó és a rossz, fontos, hogy tudjuk, mikor jön elő a rosszabbik énünk, s azt igyekeznünk kell korrigálni.

Az „előchanukkát” az olajban sütött lángos élvezete tette még teljesebbé.

* * *

Az ünnep hetedik napján rangos vendéget fogadhatott közösségünk Izrael budapesti nagykövete, *Aliza Bin-Noun* személyében.

Miután találkozott városunk új polgármesterével, *Porga Gyulával,* a nagykövet asszony – meghívásunknak eleget téve – ellátogatott hozzánk.

Megérkezése után ő végezte el az esedékes gyertyagyújtást, s az áldások elmondása után közösen énekeltük el a Máoz curt.

A szertartást követően tartalmas beszélgetés kezdődött. Ahogy az előző két alkalommal, amikor találkoztunk vele, most is lekötötte figyelmünket tárgyilagos, mégis színesen előadott mondanivalója, közvetlen stílusa. Őt is érdekelte a mi helyzetünk, s együtt gondolkodva próbáltuk megfogalmazni, mit tudunk tenni az újraéledt antiszemitizmus szellemének visszaszorításáért.

Köszönjük mindkét szép programot!

Máthé Éva

Hetedszer a Hiltonban

Vacsora a Szeretetkórház javára

Idén, hetedik alkalommal rendezték meg, ezúttal a Hiltonban a jótékonysági vacsorát. A reprezentatív Bálteremben mintegy 360 vendég foglalt helyet, élvezte a színes programot, majd kiváló kulináris élvezetekben is része lehetett.

Bánó András, az est házigazdájaként mondott bevezetőt, s konferálta a műsort is.

Elsősorban köszöntötte mindazokat, akik adományukkal támogatták, támogatják a kórházat, átérezve, milyen pluszt jelent ez, az Amerikai úti épületekben fekvő, tartózkodó, felépülésre váró betegeknek. Elmondta, a jelenlévők közül kevesen vannak olyanok, akik családjában ne lenne olyan személy, akit korábban, vagy éppen jelenleg is ott ápolnak: komolyan véve az emberséges bánásmódot, az empátiát, a gyógyítást. Bánó mindezért e helyütt mondott köszönetet a Szeretetkórház főigazgató asszonyának, *Deutsch Zsuzsának* és munkatársainak.

A műsorban közreműködő művészek – köszönet érte – honoráriumukról lemondva biztosították a hangulatot. Fellépett, prózát (Sörgyári capriccio) és egy népszerű József Attila verset (A hetedik) mondott el *Für Anikó, Jávori Fegya* és *Dunai Tamás* orosz kocsmadalokkal rukkolt ki, *Zorán* és öttagú kisegyüttese évtizedekkel „fiatalította” meg a nagyérdeműt.

Néhány alkotásával bemutatkozott egy festőművész, (*Kapolka Ágnes Kinga)* kinek alkotásai közül jó néhány a kórház folyosóin is megtalálható.

Deutsch Zsuzsa a hetes szám különleges voltáról beszélt, megköszönte mindazoknak, akik nélkül ez az esemény nem történhetett volna meg: sokak mellett a hotel igazgatójának és kollégáinak, a Carmel Kft.-nek, a színművészeknek-zenészeknek, a ZSIKK igazgatójának, *Vadas Verának,* és saját kollégáinak.

Néhány mondat erejéig szólt a Szeretetkórház speciális szerepéről, s ezzel kapcsolatosan egy történet során emelte ki a szakmaiságon felüli emberséget, szeretetet.

Szó esett a „Gábor Zita Alapítvány – Élni az életet” tevékenységéről, névadójáról, arról a fiatalon életét vesztett emberről, kinek a holokauszt-oktatásban kifejtett tevékenysége az egész világon elismert volt, egy pályázatról, melynek nyertesei az adott évben egyszeri, legalább százezer forintos ösztöndíjban, valamint egy tűzzománc plakettben részesülhetnek.

Az est további részében sor került a vacsora elfogyasztására, többen a helyszínen is támogatásukkal segítették az egészségügyi intézmény munkáját, a vendégek, köztük Izrael állam magyarországi nagykövet asszonya, *Aliza Bin-Noun,* bankárok, ügyvédek, üzletemberek, rabbik, vidéki és fővárosi zsinagógák első emberei, a BZSH–Mazsihisz vezető tisztségviselői kis csoportokban jóízű és kötetlen beszélgetésekkel élvezték ennek a programnak minden szépségét.

gáljuli

Ötven éve halt meg a pesti kántorfejedelem

Ábrahámsohn Manó, amikor búcsút vett a nagytapolcsányi szülői háztól, nemcsak ennek a kis felvidéki falunak sajátos levegőjét vitte magával, hanem az ódon tóratekercsek tiszteletét, a hit és vallás szeretetét. A nagytapolcsányi kántor apjától örökölte ő, a régi kántordinasztia később világhírűvé lett tagja a csodálatos zsidó melódiákat, amelyek olyan szépen gyöngyöztek ajkáról; öröksége volt, melyet a csendes szülői ház adott számára.

Karcag, Kassa, Máramarossziget és a Rumbach utcai templom voltak kántori működésének útjelzői, míg a célhoz jutott, a Dohány utcai főtemplom főkántor-zeneigazgatói székébe. Olyan neves elődei voltak, mint *Kvártin, Tkátsch, Lazarus,* és ő nem hozott szégyent rájuk. Élete folyamán egyre bársonyosabbá váló baritonja betöltötte a hatalmas templomot. Világhírességgé vált, itt járt külföldiek, zsidók és nem zsidók egyaránt eljöttek a templomba, hogy meghallgassák és értve, nem értve a zsoltárok szövegét, elismeréssel adóztak kiváló hangtechnikájának, kulturált, kifinomodott énekművészetének, amelynek nem ártott az idő vasfoga sem, 73 éves korában sem fakult meg, kopott el hangjának színessége, melegsége.

Mint zenepedagógus, mert az is volt, kitűnő érzékkel ismerte fel a tehetségeket, ezeket gyámolította pályájukon. Imádta Vera lányát, Jenő fiát is szerette, aki betegségének súlyos óráin, amikor lázálmaiban félrebeszélt, megpróbálta a lehetetlent, visszahozni apját a halál mezsgyéjéről. Mint Ibsen Peer Gyntje ringatta álomba anyját, Aase anyót, úgy

babusgatta haldokló apját a fiú. Mert Ábrahámsohn Manó halálos ágyán is kántor maradt, és ajkára tolultak a legszebb zsidó melódiák – mondják, hogy ott, a túlvilág kapujában soha nem hallott szépséggel énekelt –, akkor a zokogó fiú papírból csinált mikrofont és „adott közvetítést Ábrahámsohn Manó hangversenyéről". Néhányszor sikerült is ezzel a súlyos beteget magához téríteni, napokig jobban is volt, de végül a hetvenhárom éves korában is ércesen csengő hangot elhallgattatta a halál.

Scheiber Sándor, a rabbiszeminárium igazgatója búcsúztatta az elhunytat, többek között a következőket mondván:

Rajs hásónokor tört tagokkal imádkozott elő, Kol nidrén már nem tudott kimozdulni – az ablakból, könnyezve, vágyódón, vigasztalanul nézett temploma felé. De halála előtt az elmulasztott kötelesség érzete gyötörte, áttört az emlékezetére hulló, sűrű fátyolon, és delíriumában elénekelte az istentisztelet leghatalmasabb himnuszát:

Szálljon fel jajkiáltásunk este,
Kerüljön Eléd hajnalon,
S érkezzék hozzánk a válasz estig.

Annak énekelte el, aki mindvégig leghűségesebb hallgatója volt, akiben nem csalódott soha: leányának, Verának. Halkuló hárfapengetésként szólt ez a búcsú. Ezzel búcsúzott hivatásától is, amely utolsó percéig foglalkoztatta lelkét. Druontól, a halál nagy krónikásától megkérdezték, mit kérne, ha egy negyedórája volna hátra még. Azt felelte: tollat és papírt. Renoir eltorzult kezéhez erősített ecsetjével – bénultan is – a fényt és az élet örömét festette. Ő – haláláig – énekével, imájával szolgálta Istenét.

Kardos Péter

Holokauszt-pillanat

Édesapa és én – áthidalva a Győr–Budapest távolságot – jobbára internetes videotelefonon beszélgetünk. Pontosabban, ő kopog a klaviatúrán, én meg bele a mikrofonba. Gégeműtéte óta többnyire suhog-suttog, ezért a fura értekezés köztünk. Viszont még látjuk is egymást! Ősz kobakját megható néznem.

Arról faggattam, hogy annak idején a náci lágerben ugye az alkalmazkodóképesség volt a túlélés legfontosabb feltétele. Aki morgott, bármi

Apa

módon elégedetlenkedett, még akkor is, ha ezt az őrök előtt szavakkal vagy nyílt mimikával nem is fejezte ki (hiszen akkor azonnal likvidálták volna), csak fogolytársai tudtak róla, nemigen maradt meg. Az illetőt már a belső háborgás, a sors szüntelen reklamálása visszafordíthatatlanul legyengítette. Fizikai sorvadása felgyorsult. Ennek pedig végzetbe forduló következményei lettek.

Apukám kilenc apai nagybácsit számolt. Az egyiket éppen így veszítette el. Együtt voltak a deportálásban, amiről – mostanában, egyik este – ezt a néhány rövid mondatot átrótta nekem. Papám nemsokára nyolcvanhárom, akkor tizenhathoz közelített (számos bizonytalansági tényezővel, hogy megéri-e).

Suta kérdéseimet megelégszem Apa válaszai között kipontozással jelölni.

– ...

– Biológiai kiválasztódási kurzus volt.

– ...

– Deri bácsi volt ilyen örökös sértett huszár főhadnagy.

– ...

– Meg is halt, szinte a szemem láttára.

– ...

– Igaz. Signum Laudis.

– ...

– Odamentem. Üldögélt a sarokban, és tudta, hogy ennek a vége hamarosan az agyonverés lesz. Még kedvesen elküldött magától.

– ...

– Tudod, amikor egy köpcös... Igen. Azt pont nem láttam, csak már a hűlt helyét.

– ...

– Föladta. Ez a köpcös, kövér bácsi – ahogy lötyögött már a bőr rajta... Óh, szegény...

A tábor, **Leitmeritz,** ma **Litomerzsice,** nem megsemmisítésre „szolgált". Egy hegy gyomrába telepített repülőgépgyárban dolgoztak. Ha valaki nem bírta az éhezést vagy más megpróbáltatásokat, az SS-személyzet kiiktatta. Havi ezer-ezerötszáz fő veszteség. A feltöltést megoldották. A halálvonatok hozták az utánpótlást a Magyar Királyságból...

Fekete György (60),
a holokauszttúlélők első követőnemzedékéből

Tallózás egykori zsidó újságokban

Ázsia legnagyobb vándora

3.

Az előző két részben elsősorban a Képes Családi Lapok 1941. április 6-i számában megjelent tanulmányra támaszkodva ismertettük *Stein Aurél* angol szolgálatba állott magyar zsidó származású Ázsia-kutató életútját. A teljesség igénye nélkül, de természetesen igénybe vettünk egyéb forrásokat is. 1941-ben a tomboló antiszemitizmus és a megalázó, elsorvasztó zsidótörvények közepette szükség volt egy olyan személyiség bemutatására, aki testi, lelki, szellemi, jellembeli tulajdonságai révén élő cáfolata volt mindazoknak a mocskos elméleteknek, melyekkel ellenségei a zsidóságot vádolták.

A tunhuangi kincseskamrák tudományos szempontból felbecsülhetetlen értékű tekercsei meghatározók voltak Stein Aurél számára. Voltak ott festmények, hímzések, intarziák is. Ezek a leletek Belső-Ázsia történetének legkevésbé ismert korszakairól tudósítottak.

„Vrang szerzetes pislogó olajlámpásának gyenge fényénél is káprázott Stein Aurél szeme, amikor a kincsekkel telezsúfolt barlangot meglátta" – írja *Miklós Pál* „A tunhuangi ezer Buddha templomok" című, az 1990-es években megjelent monográfiájában. Stein aggodalma nem volt alaptalan, mert a jó hírére kényesen ügyelő, valójában azonban saját zsebre dolgozó szerzetes a tekercseket bőkezűen „ajándékozgatta". A befalazott kamra nemcsak a természet viszontagságaitól óvta meg őket, de az avatatlan kezek kíméletlen pusztításaitól is. Stein jelentős összeget, mintegy negyvenezer liang ezüstöt ajánlott fel a kolostor tatarozására. Neki és tolmácsának hosszú alkudozások után végül sikerült rábírnia a szerzetest, hogy az értékes régiségeket átengedje. Stein érdeme, hogy rábukkant egy különleges, elfalazott cellára, mely 40 000 darab 5–6. századból származó, többnyelvű kézirattekercset tartalmazott. Innen került elő a világ legrégibb nyomtatott könyve, a Gutenberget 600 évvel megelőző, 868-ban táblanyomtatással készült Gyémánt Szutra. Amikor egy londoni szakértő bizottság a huszonnégy láda irattekercsből, öt láda képből és hímzésből álló leleteket megvizsgálta, azok tudományos értéke világra szólóan beigazolódott.

Stein tudományos gyűjtőmunkája mindmáig vita tárgya Kínában. Az ő nyomában a nyugati világ sok országából utaztak oda kutatók. Például a francia *Paul Pelliot,* a német *Albert van Le Coq* vagy *Albert Grünwedel,* a japán *Otani,* az amerikai *Langdon Warner,* aminek eredményeként a kéziratok egyre csak fogytak. Kínában ma a barlangok feltárásának történetét az imperialista agresszió kulturális inváziójaként emlegetik. Tagadhatatlan, hogy a modern orientalista tudományt legalábbis részben az imperializmus szolgálatába állították. Ez azonban mit sem von le Stein munkásságának tudományos értékéből. Végül is a kínai szakemberek legújabb, rokonszenves álláspontja szerint a világ Stein úttörő tevékenysége révén ismerkedett meg a nagyszerű művészeti alkotásokkal.

Baktay Ervin, aki Kasmírban a 3200 méter magasan fekvő Mohand Margban találkozott vele 1928-ban, „A boldog völgy országa" című könyvében leírja közös vacsoráját Steinnel. Sorai szemléletesen ismertetik a nagy keletkutató életmódját. „Egyszerű, jó vacsorát tálalt fel a szolga. Ha jól emlékszem, egy pandzsábi legény volt. Stein Aurél hozzá is anyanyelvén, perzsául szólt. Általában minden embert tulajdon anyanyelvén tisztelt meg, kit hindi, kit urdu, kit pandzsábi, kit meg kasmíri nyelven, míg pathán szolgájával pastu nyelven beszélt. Mindez azonban csak csekély része volt nyelvismereteinek. Otthonos volt a klasszikus nyelvekben, a mai legfontosabb európai nyelvekben, és ezekhez egy sereg élő és holt nyelv járult. Tudott még perzsául, arabul, törökül, szanszkritül... Nem volt ismeretlen számára a mongol és a tibeti nyelv sem." (*Stein Nátán* és *Hirschler Anna* gyermekének, ha egyáltalán életben marad, mennyi gúnyban, megaláztatásban, testi-lelki szenvedésben lett volna része szülőházájában „alsóbb rendű" zsidó származása miatt!)

Évtizedeken keresztül, ha módja nyílt rá, a nyarakat az egykori „boldog völgyben", Kasmírban, töltötte. Talán elmondható, hogy választott hazái közül India volt a legigazibb. *„Körösi Csoma Sándorral* ők fedezték fel a buddhizmust India számára" – nyilatkozta egy interjúban *Bethlenfalvi Géza* orientalista, majd hozzátette: „tudomásom szerint Stein indiai barátaival szanszkritül levelezett..."

Térjünk vissza még néhány szóra Baktayhoz. „Vacsora után sok mindenféléről beszélgettünk. Egy kérdés kapcsán megjegyezte, hogy kínaiul sajnos nem tud, hiszen csak egy-kétezer írásjelet és idiómát ismer...

[...] A társalgás egész idő alatt magyarul folyt, hiszen Stein kifogástalanul beszélt magyarul, pedig az elmúlt három évtizedben vajmi ritkán nyílt alkalma anyanyelvének gyakorlására."

Már meglettebb korban, 1926-ban visszatért kedvenc fiatalkori témájához, *Nagy Sándor* hadjáratának rekonstruálásához. Perzsiába indult. Ennek az útnak egyik legérdekesebb mozzanata volt az egykori híres Aornos sziklavár feltárása. Bejárta Észak- és Dél-Beludzsisztánt, majd Mezopotámián keresztül utazott vissza Londonba.

„Amikor egyes útjairól visszatért, egymás után részesítették a legmagasabb tudományos kitüntetésekben – jegyzi meg a Képes Családi Lapok nem kis büszkeséggel. – Tagjává választotta többek között a londoni és a budapesti akadémia, díszdoktora lett a Cambridge-i és az oxfordi egyetemeknek, és az angol állampolgársággal együtt a bárói címet is megkapta, azóta Sir Marc Aurel Stein volt a neve." Számtalan aranyérmet kapott. Kinevezték az Indiai Birodalmi Rend parancsnokává is. Egy angol miniszter ezeket mondotta róla:

„Anglia büszke az ő fogadott fiára." Budapesti látogatása diadalút volt. A Margitszigeti Nagyszállóban fogadta a magyar tudományos élet kiválóságait, köztük a földrajztudós gróf *Teleki Pált* is. Teleki a hatalmas Stein Aurél-monográfiában egy tudós alaposságával ismertette pályafutását. Írását így fejezte be: „És amikor a hetvenötödik születésnapját ünneplő Stein Aurélnak legbensőbb szerencsekívánatainkat tolmácsoljuk, nemcsak egy hosszú és sikeres, de egy igazán szép életért is ünnepeljük őt."

Magén István

„Ültess fákat a Karmel-hegyen történt tűzvész helyszínén a holokausztban elveszített családtagjaid emlékére!"

Jótékonysági és kegyeleti faültetés Izraelben

Az Élet Menete Alapítvány is csatlakozott ahhoz a nemes kezdeményezéshez, ami egyben egy szép ünnepi szokás, de most egy szomorú esemény kapcsán, még nagyobb összefogást kíván!

Jauárban, a Tu BiSvatot, a fák és virágok új évét, faültetéssel ünnepeljük.
Ennek a szép hagyománynak sajnos ebben az évben különösen fontos szerepe van a katasztrófa miatt! Haifán a Karmel-hegyen hatalmas tűzvész pusztított, mely során 50 négyzetkilométernyi területen megközelítően 5.000.000 fa pusztult el!

Itt a lehetőség, hogy TE is fát, esetleg fákat ültess a Karmel-hegy leégett területén, elhunyt rokonaid emlékére.

Ezt megteheted közvetlenül az alábbi két weboldalon is, de amennyiben nem kívánod adataidat ilyen módon megadni, utald el alapítványunk OTP: 11707024-20453651-es számlaszámára az általad meghatározott összeget, és mi minden hónapban a „faültetés" jelszóval beérkezett összegeket, továbbutaljuk a KKL (Keren Kayemet Lelsrael – www.kkl.org.il) szervezetnek Izraelbe.

http://www.ticketbox.co.il/kkl_english/english/Burnt_forests.asp?s_code=104&a_code=2

https://secure2.convio.net/jnf/site/Donation2?df_id=4180&4180.donation=form1&JServSessionIdr004=akwk9t00x1.app225a

Kérjük, amennyiben érdekel téged vagy ismerőseidet ez a nemes kezdeményezés, bármilyen kérdésed lenne, minden további elkötelezettség nélkül jelezd a faultetes@eletmenete.hu email címen felénk.

www.eletmenete.hu

„Egyhangú” chanukka

Eddigi tapasztalataink szerint ha a chanukka és a karácsony egybeesik, lényegesen több „izgalommal” járnak szertartásaink. Az idén szerencsére elmaradt a „hanukarácsony”, ezért kerülhetett a címbe az idézőjelbe tett jelző. Vagyis az idén zavartalanul zajlott le a Fény Ünnepe Magyarországon.

Dohány

December első vasárnapján a kezdés előtt már az utolsó sorokban sem lehetett helyet találni. Több mint kétszázan érkeztek, akik közül sokan csak hátul állva, asztalon ülve, vagy éppen a zongorának, ajtófélfának támaszkodva tudták végignézni a műsort.

Dohány

Elsőnek *Zoltai Gusztáv,* a körzet elnöke mondott köszöntőt, majd *Fekete László* főkántor gyújtotta meg a chanukijában álló öt gyertyát. Az előadás kezdete előtt *Frölich Róbert* főrabbi szólt néhány szót az ünnepről s annak jelenkori üzenetéről.

A műsor az alapítványi iskola gyermekkórusával kezdődött. A legnagyobb tapsot, a legtöbb áhítattal teli mosolyt természetesen a kicsik kapták, akik több dalt is elénekeltek, így a Máoz curt, illetve az „Ábrándos szép napok” dallamára egy chanukkai változatot.

Ezután a meghívott művészek, *Igó Éva* és *Hegedűs D. Géza* (jelenleg ők játsszák a Vígszínházban Golde, illetve Tevje szerepét a „Hegedűs a háztetőn” musicalben) vették át a stafétabotot. Stílszerűen a legismertebb, a „Ha én gazdag lennék...” című dal csendült fel először – talán egyfajta jókívánságként is a jelenlévők felé. A fellépőket *Gyarmati István* kísérte zongorán. Kitörő taps búcsúztatta őket, titkon remélve, hogy lesz ráadás is.

Végül a Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola diákjai adták elő a „Barátság ragyogása” című zenés darabot, amelyet ezekben a napokban négyszer is bemutattak. A színművet ők írták és vitték színpadra, óriási sikert aratva a közönség soraiban.

A rendezvény végén mindenki örömmel fogyasztotta a chanukkai fánkot, miközben az előző óra élményeit osztották meg egymással.

Hunyadi tér

Az ünnep minden napján gyertyagyújtással és istentisztelettel emlékezett a körzet. Az első rendezvényen a Hunyadi Talmud-Tóra szervezésében *Finály Gábor* rabbijelölt vetélkedővel, a Pán Produkció Együttes zenével lépett fel, és közreműködött *Janklovics Péter* humorista is.

A negyedik napon, a szombat kimenetele után került sor a körzet és a Generációk Klubja közös műsoros estjére.

Azok a vendégek, akiknek a gazdagon terített asztalok mellett nem jutott ülőhely, a zsinagóga térségében állva élvezhették a programot. A negyedik gyertyát húsz gyermek és fiatal állta körül, és „száz torokból” csendült fel a Máoz cur, *Zucker Immánuel* kántor hagyományos dallamaihoz csatlakozva.

Domán István főrabbi nagyon érdekes ünnepmagyarázatot adott. A műsor a Scheiber Sándor-iskola dráma tagozatos növendékeinek chanukkai jelenetével vette kezdetét. A *Nagy Ágnes* tanárnő vezette csoport hosszú évek óta üde színfoltja a körzet ünnepeinek. Az ország egyetlen, sérült fiatalokat szerződtető színházának produkciója, amely több kisebb, improvizatív elemekkel tarkított jelenetből és sztepptáncból állt, kirobbanó sikert aratott. Végül *Dávid Viktória* előadóművész-énekes blokkja következett, ismert és kevésbé ismert számokkal, *Pásztor Raymond* zongorakíséretével.

Volt ráadás is, amelynek során a nagyérdemű megtapasztalhatta, hogy Raymond énekesként is megállja a helyét. A programot követően még jó ideig kellemesen és hangulatosan múlattuk az időt.

Hegedűs

Az ötödik láng ünnepélyes meggyújtására a csípős hideg ellenére is mintegy varázsütésre igencsak forgalmassá vált a Hegedűs Gyula utca. Sok-sok család – hittestvéreink, barátok, ismerősök, vendégek – igyekezett a zsinagógába, hogy együtt ünnepeljenek és meghallgassák a jó előre meghirdetett műsort. Egyszer csak olyan lett a környék, mint annak idején, réges-régen. Mintegy 250–300 fő gyűlt össze a kezdésre, azaz a mincha elmondására.

Ezt követően fellobbant az öt chanukkai láng, amelyre a mindenki által jól ismert, szokásos 2, azaz kettő ünnepi áldást *Biczó Tamás* kántor recitálta, a tőle megszokott profi színvonalon.

A Máoz curt már minden jelenlévő az ünnepi gyertyák fényénél énekelte, jó szívvel, felszabadultan, eltelve az együvé tartozás érzésével.

A teremben rábukkanhattunk jó néhány VIP-vendégre is, akik azonban a számukra fenntartott ülések helyett jobban érezték magukat a közönség soraiban.

Az elnök köszöntője után *Lőwy Tamás* főrabbi méltatta az ünnepet és adott tartalmas tanítást.

Eztán került sor a sokak által várt eredményhirdetésre. Miről is van szó?

A körzet elöljárósága – ígéretéhez híven – a chanukkaünnepségen értékelte az októberben három tórai hetiszakasz értelmezésére meghirdetett pályázatot. A beérkezett többtucatnyi munkát a Bíráló Bizottság vizsgálta át előzetesen, melynek nevezetes tagja volt többek között *Schweitzer József* ny. országos főrabbi, *Deutsch Róbert* főrabbi, a Rabbiság igazgatója és *Deutsch Gábor* tanár, író.

A Profi kategóriában nem érkezett pályamű.

Az Amatőr kategóriában a Bíráló Bizottság úgy döntött, hogy három munka tartalmát minősíti biztatónak és jutalomra érdemesnek.

Ezek az alábbiak:

„Testvérek” jelige (mindhárom hétre írt), írója Dános Ágnes ny. pedagógus, Budapest

„Sorsforduló” jelige (két hetiszakaszra nyújtott be pályázatot), írója Romeisz Dóra Eszter, Törökbálint

„Eliezer” jelige (két hetiszakaszra nyújtott be pályázatot), írója Magén István, Budapest

A Bíráló Bizottság elismerését fejezte ki a:

„Pamador” jelige írójának: Rusznák Rita, Budapest

„Világosság” jelige írójának: Berkes János, Miskolc

„Honey” jelige írójának: Lakatos Klára, Salgótarján

A pályázók Lőwy Tamás főrabbitól és *dr. Egri Oszkár* elnöktől könyvjutalmakat vehettek át (Mózes Öt Könyve, Bernstein-féle, ORZSE-utánnyomás), illetve hárman további könyvjutalmat kaptak (egy művet *Kasztner Rezsőről*). Akik nem voltak jelen, azoknak postán küldik el a köteteket.

Ezután kezdődött meg a körzethez és a környék tradicionális kulturális szintjéhez méltó ünnepi műsor, amelyet *Müncz László* elöljárótársunk szervezett meg szorgalmas és áldozatos munkával.

Először *Döme Zsolt,* a Scheiber-iskola hetedikes tanulója kápráztatta el a nézőket virtuóz hegedűtudásával. Nem volt nehéz, hiszen ő már a Zeneakadémia hallgatója is egyben. Édesanyja kísérte zongorán. Művészetét óriási vastaps és a körzet ajándéka honorálta.

Ezután a Scheiber-iskolából a hatodik osztályos leányok egy csoportja tartott rövid bemutatót modern táncból.

Zugló: Fellegi Balázs, Kardos László, Nógrádi Gergely

(Szende Györgyi felvétele)

Hegedűs: a kis hegedűs

Az Operaház művészeiből verbuválódott Szirt együttes lebilincselő virtuális utazásán a zene szárnyán bejártuk a világ számunkra oly fontos sok táját. Csodálatos énekhangokat, remek zenéket hallhattunk, amelyeket *Sánta Jolán* művésznő, az Operaház magánénekese és művésztársai tolmácsoltak a hálás közönségnek.

Az est sztárvendége következett: *Gerendás Péter,* aki fergeteges hangulatot teremtve, egy szál gitárral és sajátos stílusával, a tőle megszokott felszabadultsággal, „igazi zsidó húrokat pengetve” lopódzott be valamennyiünk szívébe. Remek ritmusaitól, elragadó énekétől még a székek is táncra perdültek...

A szokásos chanukkai fánk elfogyasztása után az összesereglett, porcukortól fénylő zakójú és lekvártól csillogó férfisereg a máriv imával zárta a napot.

Köszönet a szervezőknek, a Nőcsoportnak a fáradhatatlan munkáért, és mindenkinek, aki valamilyen formában segítette az est sikerét.

Zugló

A nagy hírveréssel (Facebook, Iwiw, Új Élet stb.) beharangozva és sok konkurenciával (Dohány, Hegedűs stb.) megküzdve, finoman szólva, zsúfolásig megtelt a Földvári-terem. A fiatalok azt mondták: tök tele van, full...

Persze az első részt a szülők, nagyszülők izgulták végig, hiszen a Scheiber-iskola kicsinyei (*Pasqualini Éva* osztálya) ötletes módon mutatták be az apró színpadon chanukka történetét. Ugyancsak ők segítettek be a gyertyagyújtást követő Máoz cur éneklésébe is. Gratulálunk a tanár néninek! Kívülük *Krauth Eszter* (5) énekben mesélt a makkabeusokról.

A mincha után *Kardos Péter* főrabbi gyújtotta meg a gyertyákat és tartott magyarázatot az ünnep tartalmáról és folklórjáról. Ezt követően a felnőtteknek szerzett nagyszerű perceket *Géczy Dorottya* izraeli és magyar sanzonokkal. Az utolsó órában *Nógrádi Gergely* (kántor, operaénekes, író, költő) és *Fellegi Balázs* felváltva, illetve együtt nyújtottak feledhetetlen élményt. Olyat, hogy még a fánk is megállt a nézők szájában. Opera, operett, cházánut az egyik oldalról, jiddis slágerek a másikról. Mindezt hangszerével és humorával fűszerezte *Neumark Zoltán* zongora-orgona művész.

Pécs

A hitközség Fürdő utcai székházának dísztermében a közös imádkozás után *Schönberger András* főrabbi emlékeztette a nagyszámú jelenlévőt az ünnep tartalmára, majd kifejezte együttérzését a haifai tűzvész sújtotta emberekkel. Az öt gyertya meggyújtását követően került sor a Tzomet zenekar műsorára és a finom sütemények elfogyasztására.

Hódmezővásárhely–Szabadka

A harmadik napon az egykori székházban (ma zeneiskola) örömünnepi hangulatot varázsolt a szépszámú közönségnek a hitközség és a föllépő Sabbathsong együttes. Körünkben köszönthettük többek között *Zoltai Gusztávot,* a Mazsihisz ügyvezető igazgatóját és *Halbrohr Tamást,* a szabadkai hitközség vezetőjét. Meggyújtották a négy lángot, majd *Raguczki Gábor* kántor méltatta a chanukka jelentőségét. *Erdélyi Miklós* külön is köszöntötte a kile 89, illetve 97 éves hölgytagjait és vendégeinket. Zoltai Gusztáv felszólalásában kitért a haifai tűzvész áldozataira, s megemlítette a Mazsihisz anyagi segítségét. Méltán váltott ki elismerést a Szabadkáról érkezettek körében is a Sabbathsong újszerű, dramatizált, rendkívül szórakoztató produkciója. Fergeteges táncvigasság követte az előadást, majd az est résztvevőit vendégül látta a hitközség.

A hatodik napon Halbrohr Tamás és a szabadkai hitközség vendégei voltunk. A gyertyák fénye ezúttal a két, határon inneni és túli város együvé tartozását is szimbolizálta. A vallási ünnep jelentőségét emelte Izrael belgrádi nagykövetének jelenléte és fölszólalása, valamint az a tény, hogy nemcsak a szerb fővárosból, de még Nizzából is zarándokoltak el zsidó emberek a szecessziós hitközségi székházba. Az imarendnek nagyszerűen megfelelt *Boaz Davidoff* (Izrael) előimádkozó ténykedése, majd őt követte *Kovács Róbert* tanár úrnak, a szabadkai hitközség tagjának ünnepmagyarázata.

Az esten föllépett Boaz Davidoff méltán neves előadóművész hazájában. *Ana Rupcicnak,* a belgrádi szerb Népszínház primadonnájának gyönyörű hangját is hangos ovációval ünnepelte a közönség. A műsort követően vacsorát adott a szabadkai hitközség vezetése, melyről nem maradhatott el a fánk sem.

(folytatjuk)

Szigeti János

Rabbi az esti mise után

Verő Tamás Balassagyarmaton

Nem túlzás azt mondani, hogy történelmi esemény részesei lehettek azok, akik a katolikus advent és a zsidó chanukka kezdete előtti napokban a balassagyarmati középkori római katolikus templomban, az esti mise után *Verő Tamás* budai rabbi „Az Ószövetség, a mózesi örökség zsidó szemmel” című előadását hallgathatták meg.

Köszöntőjében az est egyik szervezője, *Majdán Béla* katolikus, evangélikus, református és zsidó üdvözöléssel tisztelte meg a vallásfelekezeti hovatartozástól függetlenül meghívott és nagy számban megjelent közönséget. Hogy miért is nevezhetjük történelminek e rendhagyó eseményt? Ahogyan a várostörténész, a balassagyarmati nemzetközi hírű zsidó örökséget ápoló Kertész István Alapítvány római katolikus vallású titkára bevezető szavaiban elmondta: az 1746 óta fennálló főplébánia-templomban még soha nem tartott beszédet rabbi. Több mint negyed évezred alatt ez volt az első közös „szent esemény”. Adatokkal bizonyította: e vallás- és művelődéstörténeti rendezvény nem idegen a hely szellemétől, Nógrád megye történelmi városától, a helyi katolikusoktól. Többek között megemlítette, hogy a templomépítő *Balassa Pál* a város társbirtokosaként – a Zichyekkel közösen – elhatározta, hogy az akkor éppen fejlődésképtelen mezőváros gazdasági életét messze földről érkezett iparosok, kereskedők betelepítésével pezsdíti föl. Ez a főúri tett az 1700-as évek közepének legjelentősebb helyi társadalmi-gazdasági-kulturális eseménye volt, amely a település karakterét a második világháború idejéig meghatározta, jellemezte. Volt idő, hogy a népesség nagyobbik felét a szlovák, macedón, görög, szerb, német, zsidó iparosok földművesek és kereskedők tették ki. Valamennyi betelepülő közül azonban a zsidóság volt a legdinamikusabban fejlődő, gyarapodó közösség. Bő egy évszázad múltán, az 1850-es években, Balassagyarmat lakosságának immáron 39,32 százaléka izraelitának, Mózes-hitűnek vallotta magát a korabeli népesség-összeírásokkor.

A városban az idő tájt hivatalnokoskodó *Madách Imre* idejében Balassagyarmat minden tíz lakosa közül négy zsidó vallású volt. Nem véletlenül épült föl éppen itt, az Ipoly parti városkában tehát Közép-Európa második legnagyobb mór stílusú ortodox zsinagógája, amely közel 4000 zsidó hívő lélek befogadására volt képes, és szintén minden jel szerint nem véletlenül került ide Chátám Szofer egyik legkedvesebb tanítványa, *Deutsch Áron Dávid* a köhilá vallási vezetőjének. Ezt a folyamatot indította el tehát a város korabeli római katolikus vallású földesura, Balassa Pál – fejtette ki Majdán Béla.

A rabbi már nem szekéren utazik

Verő Tamás rabbi előadásában az Ószövetség népének vallási életét, identitástudatát kísérte végig, bepillantást adva a zsidó ember gondolatvilágába, vallásgyakorlásába, szellemiségébe, ünnepeibe és hétköznapjaiba. Közvetlen hangú beszédében szó esett többek között a kipáról, Mózes öt könyvéről, a Tóráról, a Babiloni és a Jeruzsálemi Talmudról, a héber ábécét kezdő alef betűről. Képet kaphattak a balassagyarmatiak a Jeruzsálemi Szentélyről, a zsidó gyermek Ábrahám közösségébe való felvételéről, felnőtté avatásáról, a zsidó esküvő különleges szokásairól. A gyászról, a fehér ruhába öltöztetett halottról, a gyászhétről, a gyászévről is beszélt Verő Tamás, aki egy hatalmas sófárt és egy gyönyörű tálitot, valamint egy tfilint is bemutatott előadása közben. A főrabbi a zsidó vallás lényegét a híres ókori *Hillél* rabbi nyomán így foglalta össze: Amit nem akarsz magadnak, ne tedd másnak!

Stella Leontin kanonok, plébános zárószavaiban Balassagyarmat határain túlmutató eseménynek nevezte azt, hogy egy rabbi egy magyarországi kisváros római katolikus templomában tanúságot tett hitéről, s betekintést engedett számunkra a gyökerekbe. – Egyek vagyunk az Egyisten hitében, egy az Ószövetségünk, Tízparancsolatunk. Ahogyan *II. János Pál* pápa mondta: „a zsidóság a kereszténység testvérbátyja”, és akkor vagyunk és lehetünk jó testvérek, ha bár másmás módon, de a hitben egymást erősítjük – fogalmazott a kanonok a felemelő est végén, melyen említést tett a balassagyarmati katolikusok általa vezetett idei szentföldi zarándokútjáról is, megjegyezve, hogy a Siratófal réseibe ő is elhelyezte jókívánságait egy kis papírlapra írva. A rendhagyó művelődéstörténeti esemény végén a nagy tapsot kapó rabbi búcsúzóul megfejtette a főplébánia-templom főoltára fölött olvasható héber betűs középkori föliratot, majd Majdán Béla a Balassagyarmaton élő *Réti Zoltán* festőművész Madách Imre Mózeséhez készített színpompás akvarellillusztrációiból összeállított albumát adta át köszönete jeléül.

Szabó Andrea

Mi újság Izraelben?

• MINT EGY TITKOS hadműveletet, úgy hajtották végre 150 illegális szudáni beszivárgó hazatelepítését.

Mint beszámoltunk róla, tízezrével lépik át az egyiptomi–izraeli határt Szudánból, Szomáliából, Eritreából és más nyomor- és háborús övezetekből megélhetést kereső afrikaiak.

A 150 önként jelentkező repülőgépen tette meg az utat egy közelebbről meg nem nevezett afrikai államba, ahonnan hazatérhetnek.

A The Jerusalem Post angol nyelvű izraeli napilap értesülése szerint az elmúlt években, a nyilvánosság kizárásával már sok önként jelentkező szudánit telepítettek vissza Afrikába.

Jelenleg 220 ezer fölött jár az Izraelben illegálisan tartózkodó külföldiek száma. Az idegenrendészet szerint csak az idén 32 ezren érkeztek, akik közül december elejéig kétezret utasítottak ki az országból.

A legálisan Izraelben dolgozó külföldiek száma megközelíti a 77 ezret.

• NEM ENGEDTÉK be Izraelbe azt a palesztin tűzoltóbrigádot, amely a december elején pusztító tűzvész eloltásában segédkezett. A brigád a tűzoltók tiszteletére rendezett ünnepségre voltak hivatalosak.

A kellemetlenséget a Júdea és Somron (Ciszjordánia) polgári kormányzatával történt egyeztetés technikai hibája okozta.

• AZ ORVOSOK 10 műtéttel hozták vissza az életbe – most orvosként tér vissza ugyanabba a kórházba.

Ászáél Lubotzky a Goláni elitegység tisztjeként sebesült meg 2006-ban, a második libanoni háborúban. Válságos állapotban, leszakított lábbal szállították a haifai Rambam kórházba. Egy sebészcsoport emberfeletti erőfeszítéssel megmentette a lábát és stabilizálták az állapotát.

Lubotzky a következő évben összesen tíz ortopéd és plasztikai műtéten esett át, ám közben megkezdte orvosi tanulmányait. A kórházban ugyanis elhatározta, hogy ajándékba kapott életét a gyógyításnak fogja szentelni.

Most kollégaként, mint pályakezdő orvos tért vissza megmentői közé.

• SIMON PERESZ, államelnök komoly figyelmeztetést intézett a kormány döntéshozói felé. Véleménye szerint Izrael „kifut az időből”, amely alatt egy békeegyezményt tető alá lehet hozni.

„Nincs helyi béke regionális béke nélkül. A mai világban nemcsak a Gázai övezetből, hanem akár Alaszkából is lehetséges rakétákat indítani” – nyilatkozta.

A galileai Bét Seán városban tartott beszédében Peresz hitet tett egy mielőbbi állandó és átfogó békeegyezmény mellett, amely, mint mondta, a régió gazdaságát is nagymértékben felpörgetné.

Izrael 87 éves államelnöke felvázolta programját egy élhető jövőről: „ne legyen ebben az országban egyetlen éhező gyerek és ne legyen egyetlen fiatal sem, akinek nincsen legalább Bachelor főiskolai fokozata!”

• HATÁLYBA LÉPETT a rendelet, mely szerint a legtöbb, a vásárlástól számított 14 napon belül visszavitt árucikket az eladó köteles visszavenni és az árát a vásárlónak visszatéríteni.

A visszatérítés módja azonos a vásárlásával: készpénzben, illetve hitelkártya útján.

A visszavétel feltétele: a terméket használatlanul, eredeti csomagolásban kell visszavinni.

Kivételt képeznek egyebek között az élelmiszerek, a ruházati alsóneműk, és az 50 sékel alatti árú termékek.

• JANUÁRTÓL négy százalékkal drágul a tömegközlekedés.

Jiszráél Katz közlekedésügyi miniszter a napokban írja alá a rendeletet, mely szerint 2011. januártól négy százalékkal emelkednek az autóbusz és a vasút tarifái.

Az emelést a pénzügyminisztériummal egyeztetve hajtják végre, egyebek között a fogyasztói index emelkedése függvényében.

Halmos László

Forrás: *Jediot Áchronot, Jiszráél Hájom héber napilapok, ynet héber nyelvű hírportál, The Jerusalem Post angol nyelvű izraeli napilap, a Kol Jiszráél (Izraeli Rádió) óránkénti híradásai.*

„Civil” chanukka

Tervek a tűzfalakra

A chanukka nyolc napja alatt tartott Negyed6Negyed7 Fesztiválon a régi pesti zsidónegyedből tizennyolc kulturális tér, étterem fogott össze a Marom Klub szervezésében, hogy koncertekkel, színházi előadásokkal és beszélgetésekkel hívja fel a figyelmet a negyed kiaknázatlan lehetőségeire.

A telt házas programok közül kiemelendő két olyan rendezvény, amely konkrétan a régi pesti zsidónegyed sorsával foglalkozott a kerületi döntéshozók és a civil szervezetek részvételével. Az Élő Tűzfalak Budapest Csoport projektjében az elmúlt évben *Octos István* csoportvezető irányításával Erzsébetváros tűzfalainak eltüntetésére írtak ki pályázatot. Európán kívül Amerikából, Ausztráliából és Ázsiából is érkeztek pályamunkák, összesen 152 darab.

A Klauzál 13 Vincze Könyvesbolt és Galériában tartott beszélgetésen Erzsébetváros kulturális alpolgármestere, *Juhász Gábor* elmondta, ő már kerületi képviselőként is támogatta a projektet, és reményei szerint 2011 tavaszán már konkrét lépések és a megvalósítás első fázisa várható. Az önkormányzattal egyeztetett program keretében az ígéretek szerint jövőre három tűzfal újul meg.

Beke László művészettörténész az erzsébetvárosi tűzfalak sorsát nagyon fontosnak tartja, mivel itt kiemelkedően sok van belőlük. Szerinte egy jól kitalált vizuális megoldással Budapestnek olyan emblematikus eleme lehetne Erzsébetváros tűzfalrengetegje, mint az Eiffel-torony Párizsnak.

A Mi lesz veled, zsidónegyed? konferencián sokkal kevésbé találkoztak az álláspontok. A civil szervezetek képviselői (KÉK, Óvás, Marom, Böske, Nagydiófa) és a kerület lakói a Szimpla Kertben hol döbbenten, hol csodálkozva hallgatták *Lantos Péter* erzsébetvárosi főépítész szavait, aki nem igazán értette, hogy miért kellene az autókat kitiltani a negyedből, és mi a probléma a beruházásokkal. Lantos olyan heves kifejezéseket is használt, mint például hogy gyakran szívesen dugna viperát a kerület biciklistáinak küllői közé. A párbeszéd ebből a megközelítésből kevéssé tűnt termékenynek.

Mindezek ellenére a szervezők úgy érzik, eredményes volt a fesztivál, és hosszú évek hallgatása után talán sikerült megtenni az első lépést ahhoz, hogy a civilek és a döntéshozók valódi párbeszédbe kezdjenek.

(Marom Klub)

Dob utcai látomás *(Kristian Prieto terve)*

IFJÚSÁGI OLDAL

Zsidó szimbólumok

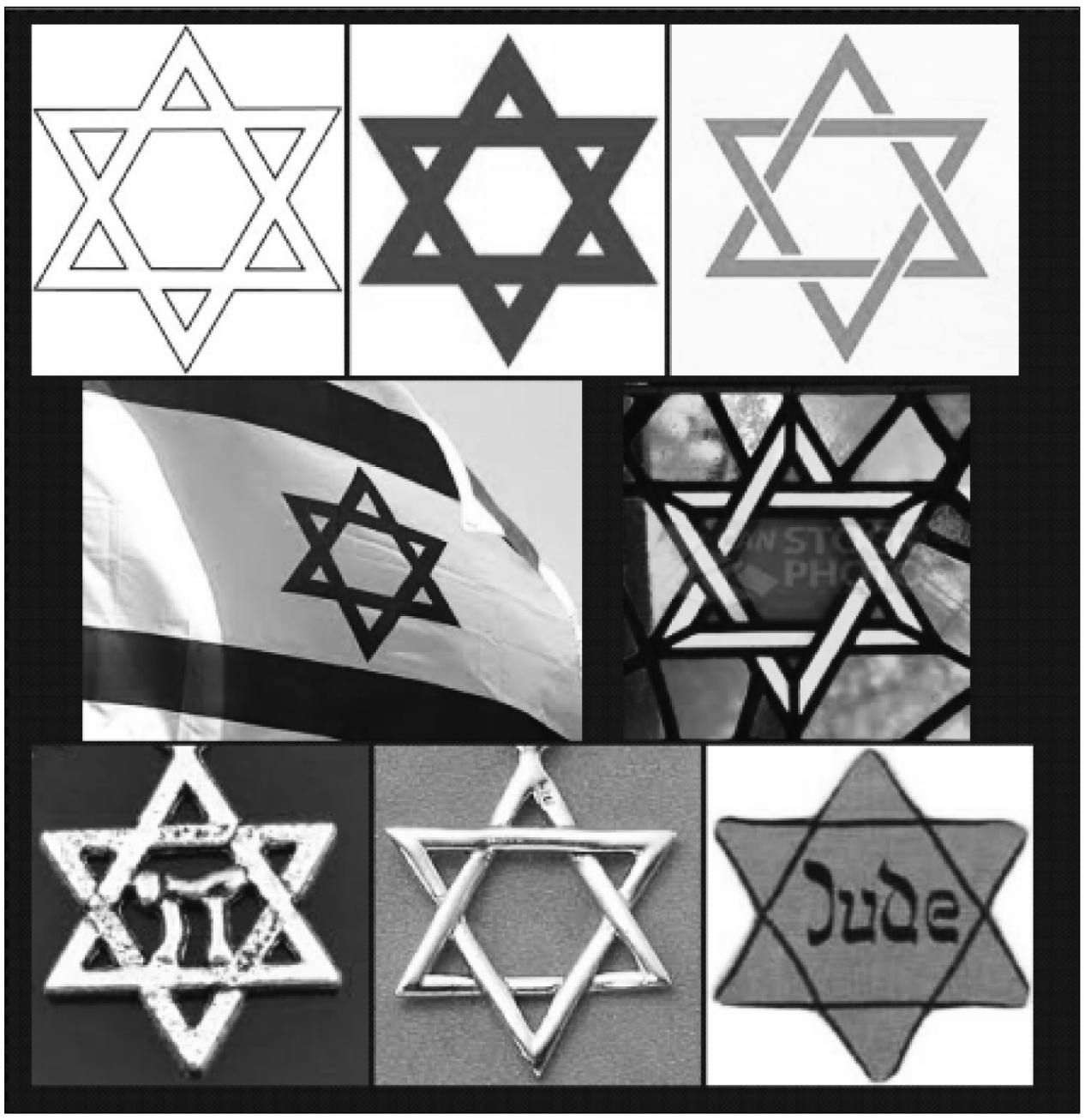

2. A Dávid-csillag

Remélem, emlékeztek még az első bemutatott szimbólumra, a chájra: חי

Másodikként érdemes szót ejteni a Dávid-csillagról, ami hol szimbólumként, hol az összetartozás jeleként, hol (sajnos) megkülönböztető jelként jelenik meg életünkben.

Érdekesség, hogy a Dávid-csillag nem zsidó eredetű. A hatágú hexagram – két egymásra fordított egyenlő szárú háromszög – már az ősi népeknél is megjelent, az egyenlő szárú háromszögek az eget és a földet, a férfit és nőt és az ezek közötti harmonikus együttélést szimbolizálják. A hatágú csillagot egyébként sokan sokféleképpen értelmezik, és számos eltérő nyilatkozat is van arról, hogy mikor lett a zsidóság egyik szimbóluma.

Van olyan magyarázat, ami szerint Isten és az ember viszonyát jelképezi, úgy, hogy a felső, lefelé mutató háromszög ez előbbit, az alsó, felfelé mutató pedig az utóbbit szimbolizálja.

Más magyarázat azt vallja, hogy a háromszög 12 éle Izrael 12 törzsére utal, 7 része pedig a teremtés hét napját jelképezi.

Héber neve: ***Magen David,*** azaz Dávid pajzsa.

Dávid Izrael második királya volt, körülbelül i. e. 1010 és i. e. 970 között. A hagyomány úgy tartja, hogy Dávid katonái viseltek ilyen alakú jelképet a pajzsukon, azzal a céllal, hogy megismerjék egymást. Hogy ez csak mese vagy valóban így volt, nem tudni pontosan.

Mindenesetre ez a közismertebb történet. Természetesen más vélekedések is vannak, itt most csak (érdekességképpen) egyet említenék: Israel Shahak, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzora azt mondja, szerinte a következőképpen alakult ki a Dávid-csillag. A harmincéves háború utolsó évében a svéd sereg ostromolta Prágát, és a védők felfegyverzett polgárok voltak. A város ostroma nem sikerült, így III. Ferdinánd német császár kitüntető zászlókkal és egyéb díszekkel jutalmazta a hős védőket. A védők között zsidók is voltak, viszont nem tudták, hogy milyen jelkép szerepeljen a nekik szánt zászlókon. Végül hosszas tanácskozás után a tudós bécsi jezsuiták azt találták ki, hogy Dávid király biztosan a nevének kezdő és utolsó betűit, tehát két D betűt viselt a pajzsán. Az akkori ábécében (nem héber) a D betű egy háromszög volt. A két háromszög egymásra helyezéséből jött létre a Dávid-pajzs jelképe. Ezt hímezték tehát rá a zászlókra, amiket ajándékba adtak a prágai zsidóknak.

Ez is egy történet tehát.

Ami biztos, hogy ez az ősi szimbólum a késő középkor után lett a zsidó közösségek jele, de leginkább akkor vált elfogadottá és ismertté, mikor Herzl Tivadar újságjának jelképévé tette. A két kék sáv között, középen megjelenő Dávid-pajzsos lobogót is a cionista mozgalom részére tervezték 1891-ben. Az Első Cionista Kongresszus 1897-ben használta a jelet először.

A sárga csillag egy szomorúbb jelentést is kapott a 20. században. A második világháború alatt a sárga csillag viselése nem a belső összetartozás érzésének mélyítését célozta, hanem a külső megkülönböztetést. Magyarországon a sárga csillag kötelező viseléséről szóló jogszabály 1944. április 5-én lépett életbe. Szerencsénkre ma már a sárga csillag viselése nem kötelező. Aki úgy dönt, hogy a Dávid-csillagot pl. nyakláncán hordja, ezzel jelzi identitását, a zsidó közösséghez tartozását.

Játék

Játsszunk kicsit! A feladat: a felsorolások mindegyikében van egy kakukktojás. Megtalálod, hogy ki vagy mi az?

És azt tudod, hogy mi köti össze az összes felsorolt híres embert?

Ha kész vagy, és van kedved, küldd el a megfejtést az ifj.ujelet@gmail.com e-mail címre!

Jó töprengést!

Színészek:	**Tudósok:**	**Rabbik:**
Zac Efron	Deutsch Ignác	Lőw Immánuel
Woody Allen	Szilárd Leó	Deutsch Róbert
Anne Shirley	Teller Ede	Schőner Alfréd
Lisa Kudrow	Neumann János	Fekete László
Kate Hudson	Albert Einstein	Frölich Róbert

Ünnepek:	**Étel:**
Peszach	cimesz
Szukkot	langalló
Tu bisvát	barchesz
Sráddha	macesz
Chanukka	kindli

2. játék

Találd ki, mi látható a képen! A megfejtéseket szintén az ifjúsági rovat e-mail címére várjuk (ifj.ujelet@gmail.com).

Héber, ivrit, jiddis... most akkor mi micsoda?

A héber nyelv Izrael állam hivatalos nyelve. De a nyelv természetesen nem olyan fiatal, mint maga az állam. Története a bibliai korhoz nyúlik vissza. Az ugye köztudott, hogy a Biblia is héberül íródott. De a római fennhatóság alá tartozó Júdeában nem lehetett a héber a mindennapok nyelve. Ennek ellenére a héber maradt az egyik összetartó kapocs a szétszórattatásban (diaszpórában) élő zsidóság tagjai között. A héber azóta természetesen sok-sok változáson és változtatáson ment keresztül.

A különböző országokban élő zsidóság kialakította „saját" zsidó nyelvét. Ezek közül a legmeghatározóbb a közép-kelet-európai askenázi zsidók nyelve, a leginkább a német nyelvterületen kialakult jiddis és az újlatin ladino nyelv. A **jiddis** tehát tulajdonképpen az ősi héber, az arámi és a modern német, francia, szláv nyelv összefonódásának eredménye. A jiddis az európai zsidóság fő nyelve volt jóformán ezer évig. A szó jelentése zsidót jelent.

Egyébként mi is használunk egy csomó jiddis vagy jiddis eredetű kifejezést. Ezek leginkább a szlengben fordulnak elő. Ilyen például a kóser, sakter, samesz, sólet, mázli, meló, muri, tarhál, tréfli, szajré, pajesz stb.

A 19. században nagyon erős volt az az érzés, hogy a zsidóságnak vissza kell találnia az Ígéret Földjére, a Szentföldre, ahol majd egy nyelven beszélnek. Ennek egyenes következményeként megindult a nyelvújítás, és megszületett az azóta beszélt modern héber nyelv. És akkor mi az az ivrit? Az **ivrit** pontosan ugyanaz, mint a modern héber, ivrit = a modern héber, héberül mondva. A klasszikus héber pedig – amiben az Ószövetség is íródott – a klasszikus, bibliai héber, vagyis az óhéber.

Ma a zsidóság a héber (ivrit) nyelvet használja. A jiddis veszített jelentőségéből, ma már csak az ultraortodox askenázi zsidók tartják életben ezt a nyelvet.

És ha már itt tartunk... kik azok az askenázi zsidók?

Az askenázi és a szefárd zsidóság

Az **askenázik** az európai zsidó közösség tagjai. A kora középkorban Németországban és Észak-Franciaországban, a Rajna völgyében éltek nagy számban, majd lengyel és litván területre vándoroltak. A 19. században az askenázi zsidóság elsősorban az orosz fennhatóság alatt álló lengyel területeken, az Osztrák–Magyar Monarchia legnagyobb részén, Németországban, Észak-Franciaországban élt. Sok forrásban különválasztják az askenázi zsidóságot (Lengyelország, Litvánia, Románia, Kelet-Magyarország) és a nyugat askenázit (Nyugat-Magyarország, Cseh–Morva-vidék, Németország, Hollandia).

Az askenáz kifejezés a középkori héberből származik, és 'Németország' a jelentése. A legvallásosabb askenázi zsidók megőrizték hagyományaikat, kultúrájukat és nyelvüket, a jiddist is.

A szefárdok vagy szfárádi zsidók

A kifejezés Szefarad nevéből származik. A mezopotámiai király ide hurcolta i. e. 722-ben a zsidókat. A szefárd nevet a középkorban vették fel az Ibériai-félszigeten (Spanyolország, Portugália) élő zsidók. Speciális nyelvet, úgynevezett judeospanyolt alakítottak ki maguknak. A „zsidótörvények" miatt ők is vándorlásra kényszerültek, és leginkább Franciaországban és a Németalföldön telepedtek le. Jelentős szefárd közösségek alakultak még ki a Balkánon, Isztambulban, Szalonikiben is. Izraelben a szefárdoknak és az askenáziknak is van saját főrabbijuk.

VAZSÓ

GYIA Gyermek és Ifjúsági Alapprogram

Az Új Élet ifjúsági oldala a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatásával jelent meg.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbitestület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermekek körülmetélését vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbitestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Könyvnyomtatás, színes nyomtatás, fénymásolás, plakátnyomtatás. Messinger. 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Alternatív nyirok, cellulit (fogyasztó) masszázs. 06-70-617-7809.

Tóratekercsek, tfilinek és mezüzék számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusálmi Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5540 telefonon.

Pöttyös bögréjétől a hagyatékáig felvásárolom, szemetét elszállíttatom, lakását utána összetakarítom. Harsányi Ildikó, 06-30-209-3463.

Régi, háború előtti könyveket készpénzért veszek. Harsányi Ildikó („pöttyös bögre”), 06-30-209-3463.

Farkas Zsolt vízvezeték-szerelés, gázkészülék-javítás, lakásfelújítás. Tel.: 242-2028.

Megbízható, precízen dolgozó nő bejárónői munkát vállal. Telefon: 06-20-352-4872.

Üdüljön Budapest centrumában fél áron. 00-36-20-935-4867.

Diplomakötés (aranyozás héber betűkkel), naptárkészítés, színes nyomtatás. Koós Erika, +36-20-314-3131, tereznyomtatas@gmail.com

Rákóczi út elején csendes, egyszobás, összkomfortos lakás igényes turistáknak vagy hosszú távra kiadó. Tel./fax: 351-1615.

Fogtechnika! Fogsorok javítása, készítése, nyugdíjasoknak árkedvezménnyel. Igény szerint házhoz is megyünk. Bejelentkezés: +36-30-398-3107.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Szép környezet, jó levegő. Pátyon 3,5 szobás lakás (kert, pince, beépíthető padlás) áron alul eladó, esetleg kiadó. 19 millió Ft. +36-20-912-3343.

Kétszobás, teljes felszereltségű, önálló apartman turistáknak kiadó a Corvin sétánynál. +36-30-658-9282, e-mail cím: androdyeva9@gmail.com

HÁZASSÁG

20 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi11@vivamail.hu

Hétéves fiát egyedül nevelő, 32 éves, rendezett anyagiakkal bíró férfi tartós kapcsolatra komoly társat keres. Tel.: 06-30-709-4661.

Melegszívű, segítőkész, sokat olvasott hölgy hasonló intelligens urat keres 79-től. „Telefonszám” jelige.

Kirándulás: Révkomárom–Budapest

Az egyik vasárnap budapesti kirándulásra indult közösségünk. Autóbuszunk a Dohány utcai zsinagógához érkezett, ahol Paszternák András köszöntötte a csoport tagjait, illetve a hozzánk csatlakozó kassai, budapesti, tatabányai hittestvéreinket, barátainkat. Megtekintettük a templomot, a kertet és a körzet 150 éves történetét bemutató tárlatot Frölich Katalin rebbecen vezetésével. Az Emánuel-emlékfánál közösen emlékeztünk az elpusztítottakra, majd az impozáns Dohány-zsinagóga után a kevésbé szerencsés sorsú Rumbach utcai felé vettük az irányt. A felújításra váró épület éles kontrasztot jelentett a fél órával ezelőtt elénk táruló látványhoz képest. Kalandozásunkat folytatva, az egykori zsidónegyedben betértünk a Gozsdu-udvarban zajló Judafest gasztronómiai sokadalomba, ahol képet kaphattunk a pezsgő fővárosi zsidó életről. Előadások, kiállítások, gyerekprogramok tarkították a süteményektől, sólettől roskadozó standokat. Ebédünket a negyed legelegánsabb kóser éttermében, a Carmelben költöttük el. Nem hiányzott az asztalról a maceszgombócos húsleves és a dióval és mákkal töltött süteményt, a flódni sem. A délutáni szabadidő során sokan ismét visszatértek a Gozsdu-udvarba, hogy feltöltődjenek zsidó életélményből, majd a szeptemberben nyílt Izraeli Kulturális Intézet meglátogatása következett. Kenesei Marcell, az intézet munkatársa vezetett körbe minket a házban. A földszinti kávézó és könyvesbolt után az előcsarnokban kiállított izraeli keresztény templomokról szóló kiállítást néztük meg. Az első emeleti karikatúratárlat megtekintése után a nagyteremben foglaltunk helyet, ahol megismerhettük a központ létrejöttének történetét, az itt zajló programokat. A második emeleten az oktatási tantermek találhatók, ez a héberül tanulók főhadiszállása is. A látogatás a tetőtérben ért véget, amely több zsidó ifjúsági szervezet közös bázisa. Marcell idegenvezetésének hatására sokunkban megfogalmazódott, hogy érdemes lesz időről időre ellátogatni a Paulay Ede utcába.

A szívélyes fogadtatás után ismét a Dohány utcai zsinagóga felé vettük az irányt, várt ránk az esti koncert. Az Élet Menete Alapítvány minden év őszén megszervezi jótékonysági hangversenyét, melyre 2008 után második alkalommal indított csoportot a révkomáromi hitközség. Öröm volt látni a zsúfolásig telt épületet, mindazokat, akik úgy érzik, hogy „emlékeztetni mindannyiunk kötelessége”, és a belépőjegy megvásárlásával támogatták a szervezet oktatási és múltmegőrző tevékenységét. Gordon Gábor, az alapítvány vezetője, Aliza Bin-Noun, Izrael magyarországi nagykövete és Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz–BZSH ügyvezető igazgatója mondott köszöntő szavakat, majd egy csodálatos koncertben volt részünk. Heilig Gábor, Hernádi Judit, Kern András és Zorán neve már látatlanban is garanciát jelentett. Ismert, közkedvelt dallamok csendültek fel az ódon falak között. A kétórás zenei élmény után szétváltak útjaink a kassai csoporttól, s hazaindultunk Révkomáromba. Köszönet a kirándulás megálmodójának, Paszternák Tamásnak; az esemény zavartalan lebonyolításáért Haas Juditnak, Paszternákné Kertész Zsuzsának és Pasternák Antalnak; a budapesti programok megszervezésében nyújtott segítségért Frölich Katalinnak, Gordon Gábornak, Bandi Lászlónak, Szántó Györgynek, Balázs Gábornak és Kenesei Marcellnek.

PA

Új igazgatót keres az Izraeli Kulturális Intézet

A Budapesten nemrég megnyílt Izraeli Kulturális Intézet igazgatója, *Balázs Gábor* 2010 decemberében lemondott megbízatásáról. Az intézet kuratóriuma az igazgatói poszt hosszú távú betöltésére nyilvános pályázatot írt ki, amelyről az *office@israelculture.hu* e-mail címen tájékozódhatnak az érdeklődők.

Az új igazgató feladata lesz az intézet működésének és nemzetközi kapcsolatainak további fejlesztése, szélesítése.

Az intézmény ideiglenes vezetését *Vered Glickman,* a tel-avivi és a haifai egyetem filozófiatanára, az intézet Héber Nyelvi Központjának koordinátora veszi át, akinek munkáját *Kenesei Marcell* igazgatóhelyettes segíti a következő hónapokban.

További információ: *http://izraelikultura.hu/*

Kapcsolat: Kenesei Marcell, *marcell.kenesei@israelculture.hu*

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu
Főszerkesztő:
Kardos Péter
Olvasószerkesztő:
Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos:
Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám:
11707024-22118480
OTP SWIFT kód:
(BIC) OTPVHUHB
IBAN:
HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámon.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSSN 0133-1353

IMAIDŐK

Templomok	Péntek este Jan. 7.	Szombat reggel Jan. 8.	Péntek este Jan. 14.	Szombat reggel Jan. 15.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	16.00	9.30	16.10	9.30
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	16.00	8.00	16.10	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Bérkocsis u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.00	8.00	16.10	8.00
Alma u. 2.	16.00	8.45	16.10	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.30	17.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.00	18.00	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	16.00	9.00	16.10	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)	18.00		18.00	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.00		17.00	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Eötvös u. 3.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	15.50	8.00	16.00	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	15.50	8.00	16.00	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	16.00	8.00	16.15	8.00
Pécs (Fürdő u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

Január 5. szerda	Tévét 29.	Jom kippur kátán
Január 6. csütörtök	Svát 1.	Újhold, ros chódes
Január 7. péntek	Svát 2.	Gyertyagyújtás: 3.51
Január 8. szombat	Svát 3.	Szombat kimenetele: 5.02
Január 14. péntek	Svát 9.	Gyertyagyújtás: 3.59
Január 15. szombat	Svát 10.	Szombat kimenetele: 5.19

Programajánlat

JANUÁR

Generációk Klubja
(VI. ker., Hunyadi tér 3. félemelet)

3.: 2011, Zsidó Múzeum. A programkínálatról Rusznák Rita kurátor beszél.
10.: Breuer Péter: Gazdaság... Politika... Magyarország 2011-ben.
17.: A Fák Újéve kapcsán a Tu bisváti szédert Vencel György kántor vezeti le.
24.: A zongoránál Szirmai Zoltán, az MR nívódíjasa.
31.: Mispochológia III. évad, a klub vendége Deák Gábor.
Csütörtöki napokon változatlan időben tartjuk gyógytornánkat és a Down-szindrómások fejlesztő foglalkozását.
Minden hétfői program 3 órakor kezdődik. Kérem, lehetőség szerint pontosan érkezzenek.

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

12. (szerda) 19 óra: VIP – Világirodalmi Paródiák
13. (csütörtök) 19 óra: Hej, Salamon Béla!
16. (vasárnap) 19 óra: Heller Ágnesest
17. (hétfő) 19 óra: Címzett ismeretlen
19. (szerda) 19 óra: Bächer Iván: Újlipócia
20. (csütörtök) 19 óra: Edelman Liza hagyatéka
22. (szombat) 19 óra: Hatodik
23. (vasárnap) 19 óra: Karinthyráda
24. (hétfő) 19 óra: Odessza, a zsidók paradicsoma?
25. (kedd) 19 óra: Ephraim Kishon (Kishont Ferenc): RómeóNÉ és Júlia URA
27. (csütörtök) 19 óra: Forgách András: A pincér
29. (szombat) 19 óra: Tabányi Mihály harmonikakirály
30. (vasárnap) 19 óra: A dzsessz és klasszikus határai
31. (hétfő) 19 óra: Biblia – valódi kezdőknek! Új sorozat

Hírek, események röviden

– **Nemzetiségi Gála.** A Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Nemzetiségi Gálaestet rendezett, amelynek fővédnöke Navracsics Tibor közigazgatási és igazságügyi miniszter volt. Borbáth Erika, az intézet főigazgatója üdvözölte a zsúfolásig megtelt színházterem nézőit, valamint a bolgár, cigány, horvát, lengyel, német, román, ruszin, szerb, szlovák és szlovén kisebbségek magyarországi képviselőit és vezetőit. A program első felében a főigazgatónő átnyújtotta fenti nemzetiségek kiváló teljesítményeket nyújtó tagjainak a „Pro Cultura Minoritatum Hungariae” emlékplakettet. A gálaesten a Mazsihiszt mint meghívott szervezetet Lazarovits Ernő külügyi vezető képviselte, valamint részt vettek a fenti országok nagykövetségei is.

– **Adományok.** Szegő László 20 ezer Ft-ot küldött a Szeretetkórház betegeinek.

– **A Hegedűs Gyula utcai** zsinagóga kis imatermében Kohn Gábor tanár úrra, a Scheiber-iskola egykori igazgatójára emlékezve a körzet, Bcalél ben Smuel Menaserov, vagy közismert nevén „a Papa”, továbbá Sálom ben Ávrohom Nanikasvili, azaz „Sálom Saliko” emlékére pedig családjuk helyezett el márvány emléktáblát.

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelfelvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu
Munkadíjból 5% kedvezmény!

Szeretnék néha visszajönni még

Száz éve született Karády Katalin

Ma Nyáry Pál utcának hívják. Hetedikes gimnazista koromban Kaas Ivor utca volt.

Ma már a 9. számú ház falán emléktábla tudatja, hogy ott lakott Karády Katalin. Akkor, kora tavasszal, ott álltam a kapu előtt. Tudtam, hogy nemsokára hazaérkezik a filmgyárból, talán éppen az Egy tál lencsét forgatta. Megjött, kiszállt a taxiból, elébe tartottam egy kis kartonlapot, bemutatkoztam, autogramot kértem. Megkaptam. Még azt is odaírta, hogy szeretettel, s a nevemet is, hogy emlékül, nekem. Mosolygott, és bement a kapun. Ennyi.

Nem járt a Színművészeti Akadémiára, sem a Színészegyesületi Iskolába.

Amint akkor mondták: privát volt. Valaki beajánlotta Cs. Aczél Ilonához, a Nemzeti Színház örökös tagjához, aki biztos szemű pedagógus hírében állt, az is volt csakugyan. Tanítani kezdte, mert fantáziát látott az ismeretlenben. Akinek 1938 nyarán, a Színházi Élet amatőrfotó-rovatában fényképe jelent meg: „Karády Kató a Tátrában”. Azt hiszem, akkor írták a keresztnevét utoljára Katónak...

Amikor a Pesti Színházban, amely akkor is a Vígszínházhoz tartozott, azonmód főszereplőként tűnt föl egy Maugham-novellából dramatizált színjátékban – Az asszony és az ördög Lady Elizabethjét játszotta –, már Katalinnak írták nevét a színlapon, és a haját úgy viselte, ahogy előtte magyar színésznő egy sem. Ez 1939 februárjában történt. Illés Endre az előadásról szóló kritikájában így ír róla: „Karády

Katalin testalkata csakugyan a drámai hősnő alkata, veszedelmes, forró női sugárzás, szép mély hang, jól tagolt beszédmodor – kitűnő hangszer... Valaminek még ki kell gyúlni benne, hogy hősnő legyen. Mondatai egymástól független életet élnek, mindig a jelen pillanatot játssza meg. Alakításában nincs folytonosság, mozdulatai nem tudnak emlékezni.”

Zilahy Lajos mégis benne látta meg Halálos tavasz című regénye filmváltozatának démoni hatású női főszereplőjét. Itt, a felvevőgép előtt, nem kellett a „folytonosság”, hisz a film jelenetei nem a történés időrendjében készülnek. Zilahy Lajos, aki a színészirányításhoz is mesterien értett, Kalmár László rendezővel együtt ki tudta hívni a gyakorlatlan színésznőből a lehető legjobbat.

Zilahy kompilálta Nadányi Zoltán verssoraiból, Polgár Tibor zenéjére az Ez lett a veszted, mind a kettőnk veszte kezdetű dalt, amely a film nagy slágere lett.

Egyszóval nemcsak Cs. Aczél Ilona, az író is bízott Karády Katalin lassan kibontakozó tehetségében. Annyira, hogy vele játszatta el a következő években A hazajáró lélek, A szűz és a gödölye, a Valamit visz a víz filmváltozatának főszerepét is. Az utóbbi rendezőjének, a zseniális Oláh Gusztávnak is köszönhető, hogy a körülrajongott (másrészt agyoncsepült!) s oly gyorsan sztárrá lett színésznő – aki öt év alatt húsz filmet forgatott – talán legművészibb alakításával lepte meg a közönséget. Persze a Valamit visz a vízben is énekelt: „Szeretlek, mint anyját a gyermek” – hangzott föl az Óda című József Attila-költemény megzenésített részlete.

Új, sajátos szín a színésznő palettáján a Boldog idők című film „antikarádys” feleség figurája.

Amikor tehette, pódiumon is föllépett. Az általa elénekelt számtalan népszerűvé lett dal közül engem a Buday Dénes megzenésítette Juhász Gyula-költemény, a Testamentom fogott meg leginkább: „Szeretnék néha visszajönni még, / Ha innen majd a föld alá megyek...” Karády Katalin ezt Rácz Valitól, azoknak az éveknek a legkulturáltabb sanzonénekesnőjétől tanulta meg és adta tovább. Mély meggyőződésem, hogy hangjának és előadásmódjának egyedisége ezzel a nemes dallal fejeződött ki a legrokonszenvesebben. És jött a tragikus év, 1944, amikor már nem állt, nem is állhatott felvevőgép elé. De tudta, hogy mint emberi embernek mi a kötelessége: embereket mentett, rejtett el, szabadíttatott ki. Ameddig tehette. Mígnem maga is a német Gestapo foglya és megkínzottja lett.

Túlélte a szörnyűségeket, és a háború vége után, az első három évben az Operettszínház vonzotta magához, hogy eljátssza a Maya című Fényes Szabolcs-operett primadonna szerepét, majd Jacobi Viktor Sybilljét – a nagyhercegnőt alakító Honthy Hanna mellett. A közönség igen élvezte az előadást, amelyben a két népszerű nagyság mindent elkövetett, hogy jobban játsszék, szebben énekeljen, mint a másik. És a függöny előtt dörgőbb tapsot kapjon, mint a másik... Igen, akkor még ilyen színházi ügyek is előfordultak!

Cs. Aczél Ilonához, Zilahy Lajoshoz, Kalmár Lászlóhoz, Oláh Gusztávhoz csatlakozott a színésznek és rendezőnek egyaránt kiváló Apáthi Imre: éppen úgy bízott Karádyban, mint ők, és vele játszatta el a Forró mezők című Móricz Zsigmond-regény filmváltozatának Vilmáját; a fontos szerepet az egyre érettebb színésznővel. Jelentős volt a siker.

Ám nem sokkal utána, mint akkori életünkben mindenütt, a színház, a film, az irodalom világában is végigzúdult-tarolt a „fordulat éve”. A záróra utolsó pillanatában még az a meglepő – számomra meglepő – eset történt, hogy a rádió mikrofonja előtt saját összekötőszövegemet olvashattam föl Karády Katalin egyik zenés műsorában. Nálam volt persze a Kaas Ivor utca 9. számú ház előtt kapott névaláírás is. Megmutattam neki. „Kolléga lett az autogramgyűjtő gimnazistából” – mondta kedvesen nevetve.

Néhány nappal később hallom, hogy – elment, „disszidált”. Ez 1949-ben történt.

* * *

„Szeretnék néha visszajönni még” – énekelte évtizedekkel ezelőtt. De csak egyszer jött vissza, elhunyta után. Húsz éve halt meg Amerikában. A Farkasréti temetőben nyugszanak hamvai.

Karády Katalin száz esztendeje született Budapesten.

Izrael állam a Jad Vasem-kitüntetéssel ismerte el azt az embermentő tevékenységet, amellyel 1944-ben tanúsította igaz emberségét.

Dalos László

SPÁNN GÁBOR

Micve

Állandó olvasóinknak biztos nincs szükségük lábjegyzetre ahhoz, hogy értsék, mit jelent ennek a kis tárcának a címe. Mivel engem már értettek félre e lap hasábjain, ezért ahogy mondani szokták: leforrázott macska már az esőtől is fél. Mindenesetre ideírom: a héber szó eredetileg parancsolatot jelent, de elterjedtebb értelmezés szerint jótéteményt is. A köznapi nyelvben általában ez utóbbit használják.

***Történt, hogy egy hazánkfia, zsidó ember, rögtön a felszabadulás után családostól kivándorolt Amerikába, és jó 50 évig felé sem nézett az óhazának. De mint mindnyájan tudjuk, a zsidó ember életében az egyik micve – eredeti értelme szerint – előírja, hogy legalább évente látogassuk őseink sírját, és mondjunk el értük egy imádságot. A mi emberünket lelkiismerete és lehetőségei nemrégiben arra késztették, hogy Magyarországra jöjjön és felkeresse azt a vidéki kisvárost, ahol nagyszülei nyugszanak. Ez az álmos kis település egykor népes kiléjéről és pezsgő hitéletéről volt híres. A németek és magyar szövetségeseik által kitalált „végleges megoldás” a zsidókérdésre arrafelé olyan eredményes volt, hogy az egykor többezres közösségből csak néhány család élte túl a holokausztot. Ők is, mint történetünk hőse, jórészt szétszóródtak a szélrózsa minden irányába. A Brooklynból érkezett ortodox ember először a hitközséghez fordult, tudakolván, szülővárosában működik-e hitközség, és ki az elöljárója. Ott azt a választ kapta, hogy bizony aktív zsidóság a nevezett kisvárosban már nincs, értelemszerűen hitközség se, de meg tudtak nevezni egy embert, aki a temető gondozását vállalta. Emberünk autót bérelt sofőrrel, és lement szülőhelyére. Felkereste az embert, és elmondta, hogy kik voltak a szülei, kérte, segítse megtalálni a nagyszülők sírját, és ha lehet, szervezzen 10 zsidó férfit, hogy ő imádkozhasson. A helybéli elpanaszolta, hogy szerinte nem is él itt rajta kívül zsidó már, fogalma sincs, kit lehetne „10 férfinek” szervezni, ha él is zsidó a kisvárosban, az bizony tagadja. Ekkor amerikás emberünk megkérdezte, ki a városban a legnagyobb zsidófaló, hivatásos antiszemita. Ezt pontosan tudta az alkalmi gondnok, hozzátéve, hogy annál a családnál ez tradíció, az ő apja még csendőr volt, aktív résztvevője a helyi zsidók bevagonírozásának. A vállalkozó szellemű atyafi elment a megadott címre, és becsöngetett a csendőrfamíliához. El lehet képzelni, hogy az ajtót nyitó 50-es férfi miként nézhetett a hagyományos öltözékben álló férfira.*

Efféle zsidót ő csak gúnyrajzon látott. Hősünk, miután a házigazda ijedtében beengedte, elmondta, hogy ő idevalósi, 46-ban vándoroltak ki, és most Brooklynból azért utazott el idáig, mert szeretne egy követ letenni nagyszülei sírjára, és kéri az urat, ha ismer a városban zsidókat, adja meg neki a címüket. A derék kopasz ember nyelt egyet, és azt mondta: ő már nem ismer, hál' Istennek, zsidót, de az apja, aki bent fekszik a hálószobában nagybetegen, bizonyára emlékszik.

Bementek az öreghez, emberünk elmondta ismét a történetét, és feltette a kérdését.

A nagybeteg csendőr elvette szája elől az oxigénmaszkot, és elkezdte sorolni névvel, címmel a városban található még élő zsidó családokat.

Az amerikai megköszönte segítségét, és továbbállt. Felkereste a felsoroltakat, és mint feketébe öltözött lelkiismeretük rávette őket, hogy alkalmilag, egy órára, ismét gyakorolják őseik hitét. Így összegyűjtötte a 10 férfit, és imádkozhatott nagyszülei sírjánál.

Hazautazva azonmód írt egy levelet a nyugdíjas csendőrnek.

Uram! Ezúton köszönöm a micvét, amit családommal tett azzal, hogy biztosította számomra a vallásom által előírt 10 férfi jelenlétét a temetőben.

A kabaré aranykora a Spinozában

Hej, Salamon Béla!

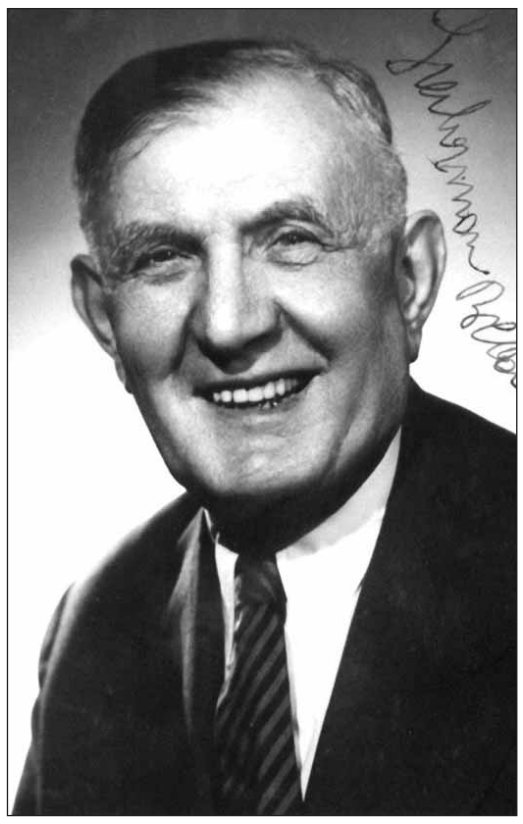

Székhelyi József a Spinoza piciny színpadán egy egész kort idéz fel a kabaré hőskorából. Az anyagot *Salamon Béla* naplója és a hozzá kapcsolódó anekdoták képezik. Erről és minden másról hol máshol beszélgethetnénk, mint a Karinthy Színház öltözőjében? Ott, ahol nemsokára *Moldova György* Te furcsa katona! című komédiája kezdődik. A művész úr ennek ellenére nem ég a lámpaláztól, hiszen csak a darab utolsó harmadában kap szerepet Popov kapitány.

– Boldog születésnapot, láttam a tévében, hogy mennyire ünnepelnek. Kerek évfordulód van?

– Kerektelen, mert a 64., annyiban kerek, hogy 6+4 az 10.

– Ennyit a matekról. Arra lennék kíváncsi, hogy megtudtál-e valami olyasmit Salamonról, amit eddig nem?

– Annyit tudok róla, hogy várakozásaimmal ellentétben hihetetlen népszerű lett ez az estem. Amikor *Murányi Péter* producer megkérdezte, hogy lenne-e kedvem hozzá, aggályaim voltak, hogy emlékeznek-e még rá. Ifjú pályatársaimnak, akik imádni valóak, tehetségesek, meséltem *Kálmán Gyuriról* és *Pécsi Sándorról*. Halványlila gőzük nem volt, hogy kikről beszélek. Salamon Béla pedig még egy generációval odébb van. Az a közönség pedig, aki rajongásig szerette, már sajnos nincs az élők sorában. Hogy minek szól mégis a sikere? Talán az emberekben szűnni nem akaró nosztalgia élteti.

– Hány évesek ülnek a nézőtéren?

– Ez is, az is. Legutóbb például egy társaság az előadás után meghívott az asztalukhoz. Összesen annyi idősek voltak, mint Salamon Béla fénykorában. Talán az fogta meg őket, hogy néhány dolog mennyire aktuális ma is.

– Úgymint?

– A zsidóság kérdése példának okáért, a türelmetlenség, a rasszizmus. Egyik sem ismeretlen fogalom.

– Tényleg, ő hogy úszta meg a holokausztot?

– Nem úszta meg. Begyűjtötték, majd bújtatták a Pozsonyi úton. Az esten szó van az üldöztetésről, de nem feltétlenül erről szól. Mivel most van a születésének 125. évfordulója és hosszú kort élt meg, sok minden megtörtént vele. Kisfiúként tapasztalta meg először Kárpátalján a pogromot, azt, hogy el kell menni otthonról.

– Te Salamont nem utánozod, hanem megidézed.

– Pontosan. Könnyekig meghatott emberek és gratulációk bátorítanak, hogy menjek tovább. Még az is elhangzott, hogy „Úristen! Olyan voltál, mint Ő.”

– Van kedvenc jeleneted benne?

– Nehéz lenne kiválasztani. Ha a legendáriumból merítünk, akkor elhangzik egy fájdalmasan szép mondás. A gyűjtőhelyen egy keretlegény árpádsávos szalaggal és gépfegyverrel elgrasszált előtte, és felé bökte a puskacsövet. „Mondja, Salamon! Maga hány éves?” Mire Béla bácsi: „A jövő hónapban leszek 60. Mondja, nyilas úr! Leszek?”

Bozsán Eta